

СТЕНОГРАМА

слухань у Комітеті Верховної Ради України

з питань гуманітарної та інформаційної політики щодо стану та перспектив сімейного виховання в Україні

16 вересня 2026 року

ПОТУРАЄВ М.Р. Шановні колеги, радий всіх вітати, всіх, хто тут особисто присутній. Дякую, що зібралися. Радий вітати всіх, хто доєднався до нас по відеоконференції. На жаль, можу бути з вами тільки на самому початку цього важливого обговорення, тому що маю ще одну нараду нашу комітетську в іншому місці. Але в надійних руках буде модерація. І переконаний, що ви зможете спільно продуктивно і гарно попрацювати.

Хочу наголосити у своєму дуже короткому вступному слові на тому, що підписаний Президентом законопроект є безумовно дуже важливою віхою й інструментом для того, щоб українська державна політика з усиновлення дітей і взагалі для створення належних умов виховання дітей, які перебувають у складних обставинах життєвих, драматичних, можна сказати навіть так, вийшла на новий рівень.

Що бентежить мене особисто? Що на сьогоднішній день, наскільки ми знаємо в комітеті, не налагоджена потрібна нормальна координація всіх суб'єктів, які в цей процес мають бути задіяні. Немає, на наш погляд, необхідного рівня співпраці і координації між центральним рівнем влади, виконавчої в першу чергу, і місцевим самоврядуванням.

Я, друзі, хочу ось на чому ще наголосити. Ви прекрасно знаєте, що дуже багато проблем, які українська армія, наші захисники і захисниці мали на фронтах нашої війни за незалежність, були пов'язані з тим, що просто люди з тих чи інших причин не казали правду один одному на горизонтальному рівні, між підрозділами, наверх і так далі. Це на полі бою просто призводить до конкретних втрат. І ладно би територіальних, що теж дуже болісно і неприємно, але просто втрат життів.

Ніколи не можна з будь-яких причин приховувати правду, і один від одного, і з тими, хто вище знаходиться, в хорошому сенсі, ієрархії в державному управлінні. Треба відверто з всіма розмовляти. На мій погляд, це одна з головних цілей наших сьогодні слухань, щоб ця розмова відверта, спокійна і професійна була, щоб ніхто не оперував би статистикою заради статистики, що ми в першу чергу, колеги, ми в першу чергу маємо говорити між собою у нашому про проблеми, не про здобутки. Здобутки – це прекрасно для звітності перед донорами, партнерами і так далі. Між собою, коли ми збираємося, ми маємо говорити не про те, як гарно ми напрацювали, хтось і що у нас вийшло. Маємо говорити в пергу чергу про те, що не вийшло і чому не виходить, що заважає.

Ось я тому, завершуючи своє таке вступне слово, всіх хочу надихнути говорити сьогодні про те, що не виходить, що не так, що заважає, бути один з одним відвертими. Бо саме це буде нас просувати вперед в цій сфері. Тому я, не пафосу зайвого заради говорив я і згадував Збройні Сили України і сили оборони України, тому що насправді справа, навколо якої ми зібралися і якою ви всі займаєтесь, вона теж про життя, ось в чому штука, вона про життя. Тому, що стосується дітей, ну точно не може бути жодного простору, жодної щілини, жодної шпарини, щоб ми десь один одного вводили в оману, не знаю, свідомо, несвідомо, знову ж таки, не обговорювали один з одним проблеми, тому що це життя нових поколінь українців. І, правда, якщо ми десь щось не допрацьовуємо, страждають конкретні діти, чого не можна допустити.

Ясно, що ми не виправимо всі проблеми за один день, але ми маємо розуміти ці проблеми, тому що коли ми будемо розуміти ці проблеми, ми чітко зможемо бачити перспективу, що ми робимо завтра, що ми робимо післязавтра, щоб вирішилася перша проблема, друга, третя і так далі. Бо без достовірної цієї інформації не буде ніякого просування вперед, а будуть тільки може і гарні там переможні реляції, але не буде перемоги, от в чому штука, а перемога нам потрібна, тому що коли переможуть сили оборони, то постане питання, а хто ж буде

розбудовувати нашу рідну Україну. Це будуть робити саме ті, заради кого ви всі працюєте.

Друзі, сподіваюся, це був непоганий мотиваційний спіч. Я на цьому передаю модераторів голові профільного підкомітету Тетяні Василівні Скрипці. До нас ще, може, особисто, може, відеозв'язком у процесі доєднається віцеспікерка пані Олена Кондратюк, вона зараз просто трошки там задіяна у бюджетний процес, який відповідно паралельно відбувається, але обіцяла, що як тільки з'явиться нагода, то відповідно вона теж буде рада доєднатися, тому що їй ця тема близька і вона, як усі ми тут депутати знаємо, та і ви знаєте, що вона завжди готова за необхідності і плече підставити, і втрутитись, і допомогти і так далі. Але, знову-таки, вже завершую зовсім, щоб усі, хто нам готові допомагати, могли би нам допомагати, ми маємо сказати чесно, в чому нам потрібна допомога.

Друзі, я сподіваюсь, що вас чекає продуктивна, чесна і відверта розмова, тим більше, напередодні Дня усиновлення, сьогодні жаль, що я не буду на цьому присутній, але я переконаний, що Тетяна Василівна з цим чудово впорається.

Ще буде приємний момент ближче до завершення, нагородимо деякими там відзнаками і подяками. Переконаний абсолютно, що всі, хто буде сьогодні нагороджений, цього безумовно заслужили.

Дякую ще раз.

СКРИПКА Т.В. Давайте з цього й почнемо, пане голово, 2 хвилини, поки ви тут.

ПОТУРАЄВ М.Р. Тоді давайте разом, звичайно.

СКРИПКА Т.В. Так, почнемо з цього приємного сюрпризу.

Давайте я прочитаю.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, Тетяно Василівно, так.

СКРИПКА Т.В. Шановні присутні, користуючись тим, що у нас голова комітету з нами і всі присутні тут, то хочемо нагородити за вагомий особистий внесок у розвиток усиновлення та сімейних форм виховання дітей, утвердження права кожної дитини на виховання в сімейному середовищі та від імені Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики Подякою комітету батьків, багатодітних батьків-опікунів Уманську Ірину та Уманського Івана. Подяка вручається Уманській Ірині. Будь ласка. А, Іван теж тут, так? Іван теж тут.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую дуже за все, що ви робите.

Друзі, ми змінили статус от таких подяк від комітетів. На жаль, воно додаткових відсотків до зарплати або пенсії не додає, але все ж таки в резюме вже можна додавати, це цілком офіційний документ.

Дякую вам дуже. Дякую за все, що ви робите. Дякую.

А, і пану Івану, звичайно.

СКРИПКА Т.В. І також вручаються подяки Венгренюк Тетяні і Венгренюк Юрію, будь ласка.

ПОТУРАЄВ М.Р. Жінка перша, це абсолютно для України природно.

Дякую за все, що ви робите. Дякую дуже.

ВЕНГРЕНЮК Т. Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. І пану Юрію, дякую за все, що ви робите. Дякую.

ВЕНГРЕНЮК Ю. Дякую.

СКРИПКА Т.В. Далі у нас присутні онлайн відповідно батьки-вихователі дитячого будинку. Будь ласка, ми їх зараз зачитаємо. Ще також нагороди отримають і будуть передані: родині Стропиш, Олені і Руслану, які мають 24-річний досвід батьківського виховання.

Родина Паламаренків, Вікторія та Олександр, батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу. Також прошу привітати цю родину.

Загородська Наталія, вона усиновлювачка 17 дітей.

Абаєва Тетяна, мама-вихователька дитячого будинку сімейного типу.

І також Рудакова Лілія, мама-вихователька дитячого будинку сімейного типу. Вітаємо вас! Дякуємо вам, що ви з нами в онлайні. І відповідні нагороди будуть вам передані.

ПОТУРАЄВ М.Р. Друзі, коли от нагороджуєш людей, які роблять, тим більше зараз, те, що ви робите, це точно надихає і абсолютно вселяє впевненість в тому, що Україна переможе і Україна буде завжди. Дякуємо вам!

СКРИПКА Т.В. Так, дійсно, тут нічого додати, бо Микита Русланович влучно дуже сказав, що сьогодні нам потрібен не простий діалог і звіт заради звіту чи статистика заради статистики, а насправді важливий відкритий, щирий діалог.

Ну перше, що я би хотіла сказати із того, з чого саме і почав Микита Русланович, що після підписання саме Президентом Закону 2541 в законодавстві вперше визначено поняття сімейні форми виховання і це означає, що сімейне виховання отримало все ж таки чітку правову основу і державну відповідальність саме от за забезпечення цього виховання сімейного. І, зрештою, саме сьогодні на слуханнях вперше завдяки цьому закону, завдяки нашій спільній роботі як депутатів профільного нашого комітету, так і тоді членів тимчасової слідчої комісії, яка також працювала, нам вдалося напрацювати цей закон, і власне дуже багато всіх основ і алгоритмів дій він закладає.

Хотілося би спершу подякувати Українській мережі за права дитини, тому що насправді вони виступили ініціаторами цієї теми, ініціаторами цих слухань, тому що власне вони дуже багато роботи роблять для саме розвитку сімейних форм виховання, і, зрештою, є результати, відповідно з якими ми сьогодні, і пропозиції, завжди є пропозиції від Української мережі за права дитини слухні, які вони надають.

Також я хотіла би трішечки про регламент сказати. Сьогодні у слуханнях у нас беруть участь колеги народні депутати, які є сьогодні з нами офлайн, також будуть онлайн доєднуватися інші колеги, представники центральних органів виконавчої влади, представниця у нас Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Оксана Червякова, вона сьогодні з нами онлайн, громадськість, міжнародні організації також, я знаю, що вони онлайн, молодь з альтернативним досвідом виховання, обласні служби у справах дітей, ну і, звісно, наші шановні, поважні експерти з питань захисту прав дітей, власне завдяки яким, зокрема і Людмила Семенівна, яка стала, я би сказала, основною, так, глибою, завдяки якій з'явився закон 2541, тому що з її такої легкої руки власне ми маємо цей шикарний документ, який ми повинні всі з вами зрештою вирішити, взяти на себе цю відповідальність, виписати і виконувати.

Регламент слухань сьогодні передбачає три блоки питань для обговорення: перший блок - це права дитини та державна політика у сфері захисту прав дітей; другий - це проблеми та виклики розвитку сімейних форм виховання і третій блок - перспективи розвитку сімейних форм виховання.

Наша регламент передбачає виступи до 5 хвилин. Прошу всіх максимально дотримуватися і цінувати цей час для того, щоб всі могли виступити і потім по суті перейти до обговорення, що нам власне потрібно сьогодні, за підсумками чого ми повинні напрацювати фахові, якісні пропозиції, які будуть потім прийняті на комітеті.

Тому давайте цей час з вами використаємо максимально ефективно. І я пропоную перейти до початку нашого. Ну тоді, перш за все, так як у нас,

враховуючи такий обмежений час в нашому парламентському засіданні, засідання комітетів, я знаю, що з нами на онлайні пані Олена Костівна Кондратюк, це Заступниця Голови Верховної Ради України. Як уже сказав Микита Русланович, що вона дійсно сьогодні працює послідовно і, знаєте, не тільки там в темі депортованих і примусово переміщених наших українських дітей, вона постійно, ця тема, не сходить з її вуст на міжнародному рівні. Але, знаєте, це не окрема її місія, тому що це продовження всієї тієї роботи, яку Олена Костівна робить щодня для дітей в нашій державі.

Тому, Олено Костівно, якщо ви з нами, будь ласка, вам слово.

КОНДРАТЮК О.К. Чи чути мене? Пані Тетяно, дякую за таке неймовірне представлення.

СКРИПКА Т.В. Так, чути.

КОНДРАТЮК О.К. Перш за все, я завжди з вами. Тому дозвольте перш за все подякувати вам особисто, пані Тетяно, і всьому комітету, шановні колеги, я бачу, що всіх багато є присутніх сьогодні, тому дякую за організацію цих слухань і всім учасникам, експертам, хто сьогодні долучився до розмови, тому що я розумію, що сьогодні долучаються до розмови ті люди, які не є перш за все байдужими.

І в основі нашої сьогоднішньої теми є дуже проста, як на мене, річ, що кожна дитина має право зростати у сімейному середовищі, і Україна це право визнає, це частина наших міжнародних зобов'язань, це частина нашої європейської інтеграції. І оскільки реформа вже запущена, я не буду зараз вдаватися в позитив, негатив, я розумію, що щось вже є зроблено, щось, є недоліки, всі ви про це знаєте, тому що ви всі фахівці. Але сьогоднішнє наше завдання – перейти від правильного, теоретичного принципу до реальної системи, яка справді дозволяє реалізовувати право на родину для кожної конкретної дитини, і особливо це зараз, під час

повномасштабної війни, і абсолютно всім відомо, під час неймовірної демографічної кризи, яка чекає Україну, яка вже зараз проявляє себе.

Назву пару цифр, я думаю, що ви теж з ними знайомі, це цифри, які є з офіційних даних. За даними ЮНІСЕФ понад третина усіх українських дітей, а це 2 мільйони 600 тисяч залишаються переміщеними через війну. Це наші внутрішньо переміщені дітки. І з них понад 791 тисяча переміщені всередині України. Ми пам'ятаємо, що за оцінками різними, але це понад півтора мільйона перебувають як біженці за кордоном, ясно, що в різних умовах, в різних країнах. Ми, звісно, дякуємо всім країнам, які надають прихисток зараз, це дуже важливо, і продовжують цей прихисток через рішення Європейської комісії, зараз, ми розуміємо, що це до квітня 27-го року, але з тим, як розгортаються, на жаль, події зараз в Україні, ескалації Росії, ми розуміємо, що скоріше за все цей термін буде далі продовжено. І в цих умовах система захисту дітей має не слабшати, а навпаки ставати сильнішою і стабільною.

Я окремо хочу звісно сказати про дітей, яких ми з величезними зусиллями повертаємо з російської депортації та примусового переміщення. Тут, в Україні, дитина має отримати перш за все безпечне середовище, має отримати родину або належну сімейну форму виховання, психологічну, соціальну підтримку, а Росія використовує будь-які проблеми української системи захисту дітей у своїй пропаганді. Ми це бачимо постійно. І це йде як один з аргументів, що нібито Україна не здатна забезпечити найкращі інтереси дитини. Тому наша відповідь має бути не лише політичною чи дипломатичною, але найкращою відповіддю повинна бути система, яка справді працює в інтересах кожної дитини в Україні.

Нині в Україні налічується понад 58 тисяч дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. В інституційних закладах, теж за офіційними даними, це 3 тисячі 265 дітей, і це на третину менше ніж було 2 роки тому. Переважна більшість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, виховується під опікою родичів і близьких, частина в прийомних і патронатних сім'ях, частина в дитячих будинках сімейного типу.

Але я б не хотіла, щоб сьогодні дискусія звелася лише до питання, скільки закладів ми закрили або скільки нових сімейних форм ми створили. Головне питання: що відбувається з конкретною дитиною? Чи бачить система проблему в сім'ї до того, як вона перетворюється на кризу? Чи є в громаді необхідні послуги? Чи отримують підтримку родичі, які беруть дитину під опіку? Чи можемо ми швидко знайти для дитини безпечне сімейне середовище, якщо дитина залишається в біологічній сім'ї? Чи це можливо чи неможливо?

Ми бачимо проблеми в реалізації реформи сімейного догляду. Не всі рішення однаково добре працюють у всіх громадах. Це ви прекрасно всі знаєте. Десь бракує послуг, десь бракує фахівців, десь є питання до взаємодії між різними органами та розподіл відповідальності. І саме необхідність усунути ці системні бар'єри є напевно одним із завдань сьогоднішніх слухань, до чого я вас всіх прошу і закликаю. Але відповіддю на недосконалість окремих рішень має бути їх удосконалення, а не повернення просто-на-просто до старої системи, ми всі це теж розуміємо.

І не можу не навести ще декілька цифр. Сьогодні на обліку з усиновлення перебувають 14 тисяч 333 дитини, а сімей та громадян, які зареєструвалися як кандидати в усиновлювачі, їх майже у 8 разів менше, це 1850 людей. І це і проблема, і величезний виклик, над вирішенням якого нам теж всім треба вже думати.

І ще один величезний виклик, над яким ми насправді повинні добре замислитися, як на мене, це те, що у нас за дітей відповідають всі і ніхто по факту. Переконана, що зараз абсолютно на часі, і ми про це постійно, я про це постійно говорю, аргументую, зараз на часі є створення вищого центрального координаційного або органу, або координації принаймні органу всієї взагалі державної політики із захисту прав дітей. Парламент готовий забезпечувати законодавчий супровід усіх реформ у сфері дитинства.

Я сподіваюся, що результатом сьогоднішніх слухань буде максимально практичне розуміння, що саме сьогодні не працює, де залишаються законодавчі прогалини, що заважає громадянам і службам та які рішення потрібні від

парламенту та які потрібні від уряду. Я знаю, що є напрацювання все одно і в кожного є своє бачення сьогодні. Головне, щоб ми мали, знаєте, таку предметну розмову, конкретні результати, але, я ще раз повторюю, для нас, взагалі для системи координат, для державної політики дуже важливим є небайдужість виконання всіх запланованих вже в тому числі реформ.

Я дуже дякую за цю можливість висловитися. Дякую вам за проведення цих слухань. Бажаю вам, звісно, плідної роботи сьогодні. Буду доєднуватися до всіх ваших ініціатив, до обговорень в подальшому і бажаю кожному з нас спокійного, тихого дня. Дякую.

СКРИПКА Т.В. Дякую, пані Олено. Я думаю, що ми перейдемо до роботи, щоб дотримуватись регламенту. І наш регламент слухань передбачає вже виступи моїх колег. Тому з вашого дозволу, у нас трішечки відбулися зміни щодо виступаючих. Юрій Олексійович, з повагою до вас, бо Павло Миколайович трішечки пізніше доєднався до нас. Але я думаю, що ми надамо, Павле Миколайовичу, вам слово як заступнику голови Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики і голові Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування фактів можливих порушень прав дитини при формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту прав дітей, соціальної підтримки сімей з дітьми, розвитку сімейних форм виховання та усиновлення. Павло Миколайович, вам слово.

СУШКО П.М. Дякую, Тетяно Василівно, за надане слово. Дійсно, що створена тимчасова слідча комісія, а саме не випадково, а вона теж стосується цієї теми. Я вітаю своїх колег, вітаю всіх присутніх сьогодні, хто є і хто долучився онлайн.

Отже, тема сьогоднішніх парламентських слухань звучить так: «Стан та проблеми розвитку сімейних форм виховання дітей». Дуже важлива тема, оскільки я думаю, що всім очевидно, щоб діти-сироти не влаштовувались до закладів, має бути створена альтернатива – сім'ї, які готові брати цих дітей на виховання.

Важливо, що в матеріалах до слухань не побачив навіть від профільних держорганів ані аналізу проблематики, ані бодай чесної констатації того стану, в якому ми зараз перебуваємо, чому за час проведення реформи кількість сімейних форм не збільшується, а зменшується. У нас з 2017 року загальна кількість ПС та ДБСТ впала з 4 тисячі 696 до 4 тисячі 33, мінус 663 сімейні форми з часу рестарту реформу деінституціалізації. І попри всі оптимістичні звіти Мінсоцу за минулий рік маємо мінус 43 прийомні родини. І такий реальний результат реформи.

Кожен раз кількість ПС та ДБСТ, які припиняють функціонування, значно перевищує кількість створених сімей і зменшується кількість дітей, влаштованих в сімейні форми виховання. Ми маємо падіння також і щодо кількості дітей, влаштованих під опіку та піклування, по усиновленню маємо проблеми.

Тобто падіння фіксується по всіх сімейних формах влаштування. І це почалося ще задовго до повномасштабного вторгнення. І є явний сигнал, який свідчить, що робиться щось не так і це ніяк не реформа, а деградація. Воно так і виходить, що останні роки тільки що і розмов про важливість сімейного виховання. І, на жаль, дуже мало дій для забезпечення дітей родинами. У нас для розвитку сімейного виховання у 2023 році навіть був створений цілий Координаційний центр з розвитку сімейних форм виховання та догляду дітей, який має щедрі фінансову підтримку. Є нова, написана центром стратегія, яка замінила так і не виконану аналогічну попередню стратегію.

Що ми маємо в результаті зараз? Просто прочитавши інформацію Коордцентру про стан виконання стратегії, яку нам надали до слухань, стає все зрозуміло і насправді дуже сумно. Там цілих 430 сторінок дрібного тексту, де просто описана діяльність численних громадських організацій навколо дитячої теми, опис моніторингів, які проводять громадські організації, тренінгів, опис проведених ними презентацій, купа витрачених донорських коштів. Тобто знову відбувається імітація діяльності, що було і при попередній стратегії. І ні слова про те, як же Координаційний центр за роки свого існування посприяв розвитку

сімейних форм виховання. А якщо сприяв, то чому цих форм все стає менше? А якщо немає чесного аналізу тенденцій, то не буде тоді і дій ніяких.

Постійно від так званих стейкхолдерів лунає, що наша країна не дотягує до Європи, що начебто у Європі інтернатів немає і начебто сама Європа вимагає ліквідувати дитячі заклади. Але якщо чесно розібратися, то в бенчмарках такої вимоги до нашої країни немає. А країни Європи також мають такі самі проблеми з фостерними родинами, їх не вистачає теж. І так, у країнах Європи у середньому на 100 дітей, вилучених із родин, лише 46-50 дітей влаштовують у прийомні сім'ї, інших влаштовують в заклади. Так, наприклад, у Німеччині, у Нідерландах. У деяких країн, наприклад, у Португалії, менше 3 дітей зі 100 потрапляє до прийомних родин, а більшість залишається в інституційних закладах. Це Європа.

Тобто я хочу сказати, що ми в своїх проблемах не є самотніми. І ми не сама найгірша країна, як нас самих намагаються переконати в цьому. Всі країни Європи відчують нестачу сімейних форм виховання, а особливо для дітей, які мають певні особливості розвитку. І не треба забувати, що наша країна знаходиться у війні, це теж великі виклики для цього.

Звісно, у нас є проблеми. І вони у нас по-своєму унікальні, їх треба вивчати. А тому, враховуючи, що ніхто в країні ці тенденції зниження сімейних форм виховання не аналізує, то хочу звернути увагу, що тимчасова слідча комісія, яку я очолюю, такий аналіз проблем зробила. Дуже раджу з ним ознайомитися та прошу комітет долучити звіт парламентської профільної комісії, тимчасової слідчої комісії, до матеріалів слухань.

Озвучу просто тезово основне, що зафіксувала ТСК, і це, на моє переконання, має бути покладено в основу Рекомендацій комітету.

Однією з основних причин згорання сімейних форм була незавершена децентралізація і розбалансованість повноважень. Ми цю проблему вирішили законом 2541. І тепер все залежить від спроможності Мінсоцу забезпечити реалізацію цього закону. А спроможність, як ми бачимо, вже дуже низька. Підзаконні акти досі не розроблені і на це треба зробити акцент.

Також хочу звернути увагу уряду на створення Держдіти як органу зі спеціальним статусом, як це і передбачено законом. Можливо і те, про що казала пані віцеспікер, можливо цей орган і може стати таким, тим більше, це передбачено законом.

Інша суттєва проблема - відсутність належного соціального супроводу родини. І виходить, що дітей влаштовують в родини, а що там відбувається, чи справляються батьки-вихователі, вже нікого не цікавить. А потім маємо прикрі випадки з побиттям дітей в сімейних формах.

Останній випадок у Дніпрі, де батьки-вихователі цілих 5 років знущалися із 6-х влаштованих до них дітей віком від 3-х до 10-ти років, а служби складали звіти про повне благополуччя. Або в Одеській області, де у новостворену прийомну родину влаштовували відразу декількох підлітків, і в кінці кінців одну дитину було побито прийомною матір'ю.

Наступна проблема - колапс із соціальними виплатами на дітей в прийомних сім'ях та ДБСТ. Мало того, що вони незначні, то Мінсоц передачею функцій адміністрування цих виплат Пенсійному фонду України ускладнив їх призначення та переоформлення. Також Мінсоцом створена нездорова конкуренція між прийомними сім'ями та сім'ями патронатних вихователів з явним перекосом на підтримку патронату.

У звіті ТСК з посиланням на статистичні дані викладені також й інші проблеми: це і відсутність пільг, проблеми з пенсійним забезпеченням батьків-вихователів та багато іншого. За браком часу я не буду зупинятися на проблемах усиновлення, опіки і піклування. Звісно, коли в країні тривалий час відсутній орган, який би реально опікувався захистом дітей, а не просто збирав би статистику, як це зараз робить Держдіти, то все було б по-іншому.

Тому вважаю, що виходом із кризи є належна реалізація Мінсоцом нашого Закону 2541 (колишній 7087).

І окремо хочу звернути увагу на запропонований проєкт рекомендацій комітету. Він містить небезпечні речі. Я розумію, хто і навіщо його готував. Це така

антитеза роботі парламентської тимчасової слідчої комісії, яка постійно фіксує, що причинами смерті дітей у небезпечних родинах є те, що дітей своєчасно не вилучали служби через небажання псувати собі показники реформи, бо місце для влаштування дітей у форми не вистачає, а на влаштування до закладів діє негласна заборона.

Тому я закликаю – досить ставити життя дітей у залежність від виконання показників. Досить обманювати, що якимись соціальними послугами, яких у більшості громад немає, можна вилікувати алкоголізм та асоціальність родин. Ми у Броварах бачили, до чого призвели експерименти, коли дитину не вилучали від асоціальної матері, поки одна з присутніх тут громадських організацій начебто працювала з цієї матір'ю. Це в той час, коли в усіх цивілізованих країнах безпека дитина на першому місці. Невже мало дитячих смертей, щоб нарешті припинити ці небезпечні соціальні експерименти? Тому вважаю, що це саме це має бути зазначено у рекомендаціях службам у справах дітей. Просто треба виконувати закон, захищати дітей, незважаючи на псування показників, і не йти на поводу у ЮНІСЕФ та їх донорських громадських організацій, яким треба звітувати про отримані гранти. Прошу все це врахувати у рекомендаціях слухань.

Дякую за увагу. Чесно, щиро, відверто.

СКРИПКА Т.В. Дякую, Павле Миколайовичу.

Я так розумію, ви з останнього, це проєкт рекомендацій слухань комітету, який сьогодні наданий присутнім?

СУШКО П.М. Вчора.

СКРИПКА Т.В. Ну сьогодні вже. Це про цей мається на увазі? Ну тоді, будь ласка, ну там, якщо ви вбачаєте, що потрібно щось змінити або щось додати, ми очікуємо тоді від вас пропозицій, бо ми ж це написали власне з того матеріалу виходили, з якого ми отримали до слухань, до сьогоднішнього дня.

Ну і зрештою дивіться, колеги, моя емоція сьогодні наступна. Я розумію весь той біль, який перерахував Павло Миколайович, і дійсно, це все є, і ці випадки, вони офіційно зафіксовані, вони розглядалися як і на ТСК, так і на місцях, і службами в тому числі.

Але я в свою чергу не хочу сьогодні знецінювати роботу чи то окремих центральних органів виконавчої влади, чи окремих посадових осіб, чи людей. Моя мета сьогодні, і я думаю, що давайте визнаємо: сфера перебуває в стагнації. Ну дійсно ми топчемося на одному місці. Ми вибороли, наприклад, підписання того закону, так, який власне ми написали ще там 5 років тому за підсумками ТСК. Все. Крапка. Президент, дякую Президенту, його підписав. Ми повинні його свідомо розуміти, правильно читати і не нав'язувати будь-які пропозиції того, як його реалізовувати, створюючи якісь додаткові територіальні органи під цей державний орган виконавчої влади вищого рівня, зі спеціальним статусом, про який сказали і пані Олена Кондратюк, і Павло Миколайович.

Тому я би просила сьогодні не знецінювати роботу кожного. Так, є проблеми, є недоліки, є зафіксовані, ще раз, зафіксовані проблеми, але ми сьогодні тут, щоб дійсно подивитися, як сказав Микита Русланович, в очі один одному, подивитися, де ми знаходимося, в якій позиції, і вибудувати і зафіксувати ті пропозиції і ті рішення власне, з якими ми будемо завтра виходити і в комунікацію, і на місцях, тому що на місцях працюють люди. А людям сьогодні важко. І людей сьогодні немає. Тому я, будь ласка, з повагою до кожного.

І передаю слово Юрію Олексійовичу Павленку, який своїм інституційним досвідом роботи, я думаю, абсолютно точно дасть нам правильні меседжі.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Шановні колеги, насамперед хочу привітати батьків-вихователів, прийомних батьків, опікунів, усиновителів, всіх дітей, які сьогодні в сім'ях і які вже вийшли у доросле життя, працівників служб у справах дітей, відповідних міністерств і всіх, хто дотичний до створення родин, створення родин серцем, надання можливості для кожної дитини зростати в родині, в любові, з

фактично новою перспективою і починати нове життя в новій родині. Дякуємо вам за вашу жертву, вашу роботу щоденну, виснажливу і не завжди вдячну, на жаль. Але є цей день, день, коли ми точно як влада, як держава вас бачимо і хочемо в першу чергу чути ваші проблеми, ваші побажання, щоб ви були максимально ефективними, чи державний службовець, чи мама, чи тато-вихователь. У нас, без сумніву, є...

З Днем усиновлення! Так, завтра, завтра День усиновлення. Я просто звик, що він 30 вересня був у нас завжди, але ну вже став 17-го, нічого. Головне, що він зберігся.

У нас є власне рекомендації. Я переконаний, що цей проєкт, який за підсумками нашої дискусії має бути доопрацьований, і це власне і є результат нашої роботи. Тому тут я впевнений, що кожен із виступаючих чи кожен, хто бере участь у слуханнях може долучитися до удосконалення власне даних рекомендацій.

Що стосується самої теми, то найперше, що хочу наголосити, що право дитини на сімейне виховання є природним правом дитини, воно вже давно і багаторазово підтверджено українським законодавством. Разом з тим, час від часу виникають активні дебати, чи є таке право.

Хоча насправді мала би бути дискусія уже сьогодні, на 35 році незалежності і там більш майже 40 років ратифікації Україною конвенції ООН, мала би бути дискусія не про наявність такого права, а про здатність виконавчих органів це право забезпечити кожній дитині. І чим слабшою є діяльність виконавчих органів, тим більш запеклою стає дискусія не про реалізацію цього права, а про його наявність. І в цій дискусії обов'язково знову з'являється сторона за інтернати, і далі вже розмова іде не про удосконалення реалізації права дитини на виховання в сім'ї, а в дискусії, хто за інтернати і хто проти інтернатів.

Тому я закликаю, щоб у нас в рамках нашої дискусії ми уже цю тему мінімально піднімали, бо мені здається, що тут уже всім зрозуміло, якою має бути політика держави щодо виховання дитини, яка втратила родину, втратила біологічних батьків. Нагадаю, що перші дитячі будинки сімейного типу в Україні

з'явилися ще в 1989 році власне як результат ратифікації Україною Конвенції ООН про права дитини. І тоді перші 10 дитячих будинків сімейного типу були створені. Перші прийомні сім'ї з'явилися в 2000 році. Тобто ми вже маємо досвід більш як 30 років, а в активній фазі реалізації державної політики більш як 20 років по розвитку і створенню сімейних форм виховання.

Але, ще раз кажу, кожен новий період виникає і знову виникає дискусія: а як же це право реалізовувати? І от ми зараз стикнулися з новим періодом, коли якась відбувається зміна і кожен, хто приходить, каже: «Ми це тільки почали. От ми почали розвивати сімейні форми виховання, а до цього нічого не було». Ще раз кажу, перші дитячі будинки сімейного типу були створені у 89-му році, активна фаза почалася у 2005-2006 роках. А законодавство, яке забезпечило реалізацію вже повноцінно і конвенції, власне і Конституції, 52 статті, це 2004 рік. Тому дивним для мене навіть у документах сьогоденних уряду виникає оце от поняття – розвиток сімейних форм влаштування. Та вже тут треба не розвиток, а реалізація цього права.

У той же час вже понад 10 років ця компетенція, ця політика перебуває у відповідальності Міністерства соціальної політики, і тут ми можемо констатувати якраз, що ці 10 років відбувається скорочення і зменшення як прийомних сімей, як дитячих будинків сімейного типу, так власне і влаштованих дітей у сімейні форми виховання. Максимальна кількість прийомних сімей ДБСТ, які існували одночасно, становила 5 тисяч 100 сімей перед повномасштабним вторгненням, нинішня кількість таких сімей становить менше 4 тисяч. Кількісні показники важливі, але лише ними пояснити стан сімейного виховання є недостатнім. Важливо аналізувати і стан влаштування, і, що не менш важливо, стан вибуття дітей: куди, коли і в якому стані вибувають діти сьогодні із сімейних форм виховання. До речі, статистично, кількість щодня влаштованих у прийомні сім'ї і ДБСТ дітей приблизно дорівнює кількості вибулих з таких сімей. Тобто стільки влаштовуємо, стільки вибуває. І становить 6-7 дітей по всій Україні щоденно. Під опіку влаштовується щодня близько 20 дітей, у той же час набувають статусу дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, щодня приблизно 35 дітей. Це при тому, що

ми констатуємо, і власне і в рамках тимчасової слідчої комісії, і роботи комітету ми неодноразово виявляли факти, коли фактично дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування, із-за бездіяльності відповідних органів такого статусу не має. Таким чином кількість осиротілих дітей може бути не 35, а більшою. Тобто 25, 26, 27 влаштовується, 35 плюс сиротіс, таким чином щодня 6, 7 і більше дітей, держава не забезпечує їм право на виховання в сім'ї.

Якщо можна виключіть мікрофон, бо хтось десь підключається до дискусії.

Я нагадаю, що ще не так давно були часи, коли сиротіло в день 52 дитини, а влаштовувалося 63 дитини щоденно. Тобто досвід, навички, вміння, як це робити у нашій традиції державній, в органів державної влади є, просто треба це робити. Я впевнений, що закон, який ухвалений і підписаний Президентом, (2541, да?) 2541, який власне нарешті закінчив дискусію, хто є керівником органу опіки і піклування на рівні громади, на рівні села, селища, сільської, селищної громади, він певним чином допоможе оцю прогалину зняти і активізує процес усиновлення.

Окремо хочу ще на чому зупинитися? Власне у матеріалах, які подані і органами влади, власне регіонами, дуже багато говориться про новостворені сім'ї. Це прекрасно і добре. Але немає аналізу стосовно тих сімей, які закрилися, стосовно дітей, які вибули. А за цей час десь, по наших оцінках, близько 20 тисяч дітей от вибули з прийомних сімей, з ДБСТ і так далі. Тому дуже важливий аналіз: чи досягли вони повноліття на момент вибуття, куди вони вибули, в заклади чи в самостійне життя, чи збережені у них стосунки з прийомними батьками і батьками-вихователями, чи отримали вони житло, чи продовжують навчання і безліч інших питань, без аналізу яких, постійного, неможливо говорити про повноцінне створення нових сімей.

Ну і ще один важливий момент, я хотів, власне, з нього почати, але от сьогодні, зараз хочу наголосити. Я знаю дуже багато дітей-вихованців прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу, які сьогодні служать у війську, які сьогодні захищають країну, причому дуже часто це дуже ефективні солдати. На жаль, я знаю і тих, хто вже загинув. Тому я просив би Держдіти отут теж побачити

цих дітей, бо немає цієї інформації. Бо ми маємо знати інформацію про кожну дитину, яка сьогодні стала на захист Батьківщини, дитини-вихованця прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, під опікою. Це важливо, це важливо теж для посилення отакого соціального статусу сімейних форм виховання.

Бо теж ми цими дискусіями: от давайте поміняємо назви чи ще щось внесемо в закон, ми нівелюємо, дискредитуємо їх. Тому ми не можемо сьогодні знайти в достатній кількості батьків-вихователів, прийомних батьків на ту кількість дітей, які сиротіють, бо ми своїми ж руками дуже часто їх дискредитуємо, зміною системи фінансування, там постійним пошуком і бажанням всіх інспектувати і перевіряти. І це окремо я до Нацсоцслужби звертаюся, та не контрольна ваша має бути основна функція. Бо всі хочуть контролювати, інспектувати. Ні, система державної політики має бути така, щоб допомогти сім'ї в реалізації делегованого державою права по вихованню дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування. Контроль має бути в очах дитини, а не у звітах чиновників, які тільки тим і займаються в силу їхнього сьогодні забезпечення і кількості, що написання звітів в різні органи влади.

І ще один важливий момент. Я розумію, що трошки перебираю регламент. І це я тільки почав. Тому ще на одній тезі я хотів би зупинитися, на важливій. Створення, функціонування прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу є завданням не одного міністерства, не одного Міністерства соціальної політики. Ми створювали законодавство про сімейні форми виховання як міжгалузеву діяльність. Нагадаю, що звіт про функціонування таких сімей за законодавством щороку складається на кожну дитину і підписується соціальним працівником, вчителем, поліцейським, лікарем. Тобто як мінімум 4 різних відомства задіяні у захисті дитини, яка виховується в сім'ї.

Тому для мене важливо, чи ці звіти аналізуються. Бо і трагедії, про які Павло Миколайович говорив, це ну часто із-за формального підходу до звіту. Тобто цей звіт, який закладався у законодавство, оце і був основний контрольний документ чи основний контроль за становищем дитини власне в такій сім'ї. Бо коли різні служби, дитина ходить в школу, як вона навчається, і зрозуміло, чи все добре там в сім'ї;

вона два рази на рік робить обов'язковий медичний огляд, ось, будь ласка, лікар все може побачити, чи здійснюється проти неї насильство, чи є якісь хвороби і так далі, і так далі; поліцейський, чи десь попадала вона в якісь там правопорушення, чи в якихось соціальних групах небезпечних; і соціальний працівник, власне якого відповідальність – здійснювати відповідний соціальний супровід, допомогу сім'ї там по вирішенню всіх питань – ось, ось основний контроль за сім'єю і за дитиною. І тут дуже важливо, щоб ці міністерства – МОЗ, МОН, МВС, Мінсоцполітики – знали, ну Мінсоцполітики знає, добре, але от МОЗ, МОН, МВС знали про таку діяльність своїх підлеглих. І це теж одна із складових, яку я, на жаль, побачив, що оцей взаємозв'язок між міністерствами і їх відповідними представниками, фахівцями на місцевому рівні, він втратився. Як наслідок, дитячі трагедії. Як наслідок, зменшення кількості сімейних форм виховання і власне дітей, які отримують право на виховання в сім'ї.

Тому ще раз всіх вітаю з наступаючим Днем усиновлення. Всім дякую за початок продовження цієї дискусії. Я впевнений, що в рамках комітету ми точно напрацюємо необхідні швидкі зміни до законодавства, які сьогодні необхідні, враховуючи навіть, що 2541, він прийнятий 4 роки тому, підготовлений – 5, прийнятий – 4, підписаний – там два місяці тому чи місяць тому. Тому, очевидно, є певні речі, ми вже їх бачимо, які необхідно оперативно змінювати. Ну і, звичайно, я сподіваюся, що і профільне Міністерство соціальної політики побачить в комітеті не опонента, а партнера, з тим, аби максимально ефективно реалізувати цю політику в інтересах кожної конкретної дитини, яка сьогодні чекає на родину.

Дякую.

СКРИПКА Т.В. Дякую, Юрій Олексійович, за ваш такий глибокий, емоційний і в той же час змістовний, наповнений виступ. Я думаю, що присутні, особливо наступні виступаючі, будуть дотримуватися тої логіки і тої глибини і по факту, і по суті. І будемо далі продовжувати дискусію.

ПАВЛЕНКО Ю.О. І регламенту.

СКРИПКА Т.В. І регламент важливий, Юрій Олексійович. Після вас це важко зробити. Але я в свою чергу також хочу зазначити, що на сьогоднішній день і як уже показує і досвід, і практика, і результат того, що ми готові приймати швидкі рішення і парламент завжди об'єднується навколо дитячих питань і готовий їх приймати. Але ж синхронізуватися саме і з міністерством нам дуже потрібно, тому що ми працюємо над єдиною політикою. І у нас повинно формування цієї політики не бути відокремленою позицією міністерства від депутатів чи від виконавців і реалізаторів цієї політики.

Тому власне, Людмило, вам слово. Ви сьогодні представляєте міністерство. Пані Людмила Шемелинець – перша заступниця міністра соціальної політики, будь ласка.

ШЕМЕЛИНЕЦЬ Л.М. Дуже дякую. Доброго дня всім присутнім, шановна Тетяна Василівна, шановні народні депутати, всі наші шановні присутні. Дуже дякую комітету та Українській мережі за права дитини за організацію цих слухань, особливо напередодні Дня усиновлення.

Важко додати щось після попередніх виступаючих, але хочу наголосити, що для міністерства розвиток сімейних форм виховання – це основний пріоритет в частині формування політики в сфері дітей і захисту прав дітей. І коли ми говоримо про розвиток сімейних форм виховання, ми говоримо не тільки про кількість створення сімей, ми говоримо про ту систему, в якій дитина, яка не може жити з рідними батьками, отримує стабільну родину, отримує підтримку, отримує комплекс послуг, отримує постійний супровід і коли дитина є в центрі уваги всіх служб.

І про ту міжвідомчу взаємодію, про яку говорив Юрій Олексійович. Дуже важливо, щоб кожен орган, кожна служба в межах своїх повноважень виконувала якісно і вчасно свої завдання і, головне, відносилася з душею. Бо я часто, коли їжджу по регіонах, чую: «Так це не наше, це ж медицина». Такого не існує. Є, на

жаль, ситуації, де деякі служби між собою взагалі не контактують і навіть не знають телефонів один одного.

Тому для нас дуже важливо виправити цю ситуацію, побудувати цю міжвідомчу взаємодію таки чином, щоб кожен знав, що це його відповідальність. І якщо людині стало відомо про проблему в іншій сфері, вона має передати туди за адресою проблему і прослідкувати, щоб ця проблема була вирішена.

Завершуючи перший етап реалізації стратегії, нами було проведено ґрунтовний аналіз проблемних питань щодо розвитку сімейних форм виховання і загалом функціонування системи захисту прав дитини. Ми виявили низку проблем, які потребують невідкладного врегулювання. І я дякую, Тетяно Василівно, і хочу вас завірити, що ми так само з вами сподіваємось рухатись в синхроні, бо насправді маємо багато проблем, зокрема стурбовані тим, що скорочується мережа прийомних сімей. До прикладу, торік їх створено 326, роком раніше - 327.

Дуже складно приймають в сім'ї дітей з інвалідністю. У нас сьогодні тільки 390 дітей з понад 5 тисяч знаходяться в прийомних сім'ях. Водночас у закладах понад третина дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, має інвалідність.

Ситуація щодо патронату. Наприкінці 2025 року не було патронатних вихователів, сімей патронатних вихователів у 75 відсотках громад.

Справи про позбавлення батьківських прав розглядаються в середньому близько 8 місяців і весь час дитина чекає. І ми розуміємо, що це неабияк створює взагалі проблеми для дитини. Всі ці виклики і пропозиції щодо їх вирішення нами було викладено в законопроекті 15438, який був розглянутий комітет разом з альтернативним законопроектом. І зараз на базі комітету має напрацьовуватись доопрацьований законопроект. Зокрема ми пропонуємо наше бачення для вирішення цих проблем щодо влаштування дітей з інвалідністю – це створення спеціалізованих прийомних сімей, які будуть мати спеціальний супровід, які будуть виховувати дітей з інвалідністю, зі складними порушеннями розвитку.

Модель перевірена, пілоти є у Волинській і у Дніпропетровській областях, підготовлені родини прийняли 40 дітей з інвалідністю. І в таких сім'ях буде працювати помічник прийомних батьків. І безумовно прийомні сім'ї ці будуть забезпечуватися житлом. До того ж пропонується єдину модель встановити прийомної сім'ї, прийомна сім'я зможе виховувати до 8 дітей, а якщо це рідні брати і сестри, то їх може бути більше.

Так само мова йде про підтримку і підтримку спроможності служби у справах дітей, і перегляд чисельності і запровадження безперервного розвитку професійного, забезпечення транспортом, тому що дуже важливо вчасне реагування служб у справах дітей. Багато служб не забезпечені транспортними засобами і не мають можливості вчасно виїжджати.

І знову ж тут і не спрацьовує ця міжвідомча взаємодія, тому що не завжди, коли поліція виїжджає на виклик, вона знає, що там є дитина, а якщо і коли дізнається, то служба не має транспортного засобу. Тобто маємо дуже багато питань, які на практиці блокують можливість виконання повноважень службами.

Так само потрібно запроваджувати супровід сімей опікунів і піклувальників, їм потрібно зробити постійним цей супровід. Тому що у нас сьогодні, до прикладу, діти, які перебувають під опікою і піклуванням, обмежені тільки першим роком супроводу і останнім перед вибуттям. Це насправді не відповідає інтересам дітей і потребує суттєвого перегляду.

Суттєво пропонуємо переглянути і фінансову підтримку дітей, оскільки у нас сьогодні різниця підтримки дітей, які під опікою і піклуванням, і ми хочемо збільшити підтримку дітей – мінімум це 16-20 тисяч, діти з інвалідністю – це десь 25-29 тисяч.

Так само пропонуємо запровадити одноразову допомогу в 36 тисяч гривень при влаштуванні дитини в сім'ю. Я вже так трохи пропускаю. До того ж говорили сьогодні про пенсійне забезпечення батьків-вихователів і прийомних батьків. Сьогодні є ті питання зі сплатою ЄСВ, які потребують врегулювання. За батьків має сплачуватися ЄСВ і вони всі мають отримувати право на гідну пенсію.

Окремий блок – судовий захист дитини. Це про встановлення першочергового розгляду окремих категорій справ, про чіткі строки, зокрема у справах про позбавлення батьківських прав, це і питання невідкладного його і підготовчого провадження, і відкриття провадження, і не пізніше 30 днів розгляд справи по суті по аналогії, яка вже запроваджена по усиновленню дітей, підписаним Президентом законом 5 серпня, так само має бути встановлено і для питань щодо позбавлення батьківських прав.

Коротенько про те, що вже вдалося зробити на рівні уряду. Це і з 1 січня 2026 року змінено формулу грошового забезпечення прийомних батьків і батьків-вихователів: 2,5 прожиткового мінімуму за першу дитину, 1,5 - за кожну наступну і за дитину з інвалідністю 2 прожиткових мінімуми. І якщо ми говоримо про дитину з інвалідністю підгрупи «А», то це 3,5.

На сімейні форми виховання цього року передбачено понад 8,5 мільярда гривень. Відкрита перша така сімейна домівка, альтернативна форма, наближена до сімейної, де перебувають діти. Вона призначена для дітей, яким важко знайти родину, це якраз і діти з інвалідністю, і підлітки старше 13 років, які не хочуть перебували у сім'ях, бо мають знову ж, можливо, негативний досвід, хтось сильно травмований своїм минулим. Тому ця перша сімейна домівка відкрита завдяки фундації Олени Зеленської, вона на Київщині, в Бориспільській громаді. На сьогодні експеримент впроваджується в 12 областях. Найближчим часом плануємо відкриття наступної домівки. З наступного року плануємо передбачити закупівлю будинків для сімейної домівки вже за державний бюджет в рамках публічних інвестиційних проєктів.

Ну і наостанок, працюємо зараз над підзаконними нормативно-правовими актами до двох законів. Перший, про який вже говорили, 2541, частина уже на фінальному етапі, частина на погодженні в органах, і працюємо зараз над наступним законом 4955, той, який ми всі знаємо під номером законопроекту 14191, який суттєво збільшує виплати для дітей з інвалідністю, державно-соціальну допомогу, вводить ряд гарантованих державою послуг. Частина послуг, чотири послуги будуть

фінансуватись 5 років з державного бюджету, і одна послуга, така як раннє втручання, буде внесена до переліку загальнонаціональних послуг і буде постійно забезпечуватись з державного бюджету.

Дякую. Перепрошую, сподіваюсь, я вклалась в регламент.

СКРИПКА Т.В. Дякую. Ну в мене єдине уточнююче запитання щодо з останнього блоку, що ви сказали, що у вас на виході вже нормативно-правові акти до 2541 і 4955. Єдине, що я по 2541, для мене принципове особисто питання. Скажіть, будь ласка, ну я знаю, що нашим законом 2541 не передбачено створення державної служби з територіальними органами, скажіть, будь ласка, чи є в цих проєктах нормативно-правових актів створення державної служби у справах дітей з територіальними органами?

ШЕМЕЛИНЕЦЬ Л.М. В проєктах актів, які на погодженні, вчора була узгоджувальна нарада, є, передбачено утворення територіальних органів. На сьогодні ми ведемо дискусію з Міністерством фінансів з приводу чисельності, даємо додаткові матеріали.

Щодо того, що в цьому законі не вказано територіальні органи, то це повноваження Кабінету Міністрів визначати, як буде функціонувати центральний орган виконавчої влади. Тому за результатами аналізу тих повноважень, які покладені на службу, нами було прийнято рішення, що для ефективного виконання повноважень цим органом, це зокрема і моніторинг діяльності інших органів, і міжвідомча взаємодія, яка сьогодні здійснюється центральним органом виконавчої влади, таким як Держдіти, і контрольні функції, і навчання працівників служби у справах дітей, для належної реалізації таких функцій необхідно забезпечити територіальні органи.

СКРИПКА Т.В. Моя особиста думка абсолютно протилежна, тому що я вважаю, що потрібно сьогодні зробити, попрацювати більше над реалізацією на

місцях і підсиленням Служби у справах дітей для того, щоб, ви перераховували, транспорт і все, і все, а потім уже говорити про контрольну функцію.

Павле Миколайовичу, будь ласка.

СУШКО П.М. Дякую. Дивіться, я вас хочу поставити до відома, що законопроект, який був напрацьований, а потім закон, який був прийнятий і підписаний Президентом України, мав дуже великий термін проходження обговорень і різні формати обговорювались. І територіальні органи в тому числі ми теж обговорювали і закрили, і поставили на цьому крапку. Це все вже пройдений етап. І не робіть хаос в цій системі. І законом не передбачені територіальні органи.

Тому просто ми вас, по-перше, ставимо до відома, що в законі немає такого. А по-друге, я вас хочу попередити, що в такому вигляді, як ви працюєте, нічого не буде. Тобто не витрачайте просто час і не робіть хаос на місцях. Ви бачите, ще раз, тут комітетські слухання, тимчасова слідча комісія працює. На місцях вже немає сил виконувати ваші експерименти всі. Останній випадок, який сьогодні от я опублікував в телеграм-каналі, наведу вам приклад. Хлопчик тікає позавчора від батька-алкоголіка і шукає його батько цілу добу – оце сімейні форми виховання. Він у піжамі, босоніж тікає. Через годину, коли батько протверезів, напевно, да, і побачив, що хлопчика немає і звернувся до поліції. Батько притягався постійно до відповідальності за алкоголізм, водіння у нетверезому стані, зловживання алкоголем. Служба дітей не ставила його на облік. Тобто отакі от у нас результати. Тому, я кажу, не робіть хаос, дайте нормально працювати людям, виконуйте закон, не витрачайте час.

Дякую.

СКРИПКА Т.В. Дякую, Павло Миколайович.

Зараз ми ось якраз і послухаємо пані Валентину Олександрівну Зозулю – голову Державної служби України у справах дітей. Якщо ви бачите, що таке питання всіх турбує, воно на сьогоднішній день широко обговорюється на всіх

рівнях, і в тому числі із сільських, селищних рад починаючи, завершуючи центральними органами. Тому, пані Валентино, у мене єдине прохання зараз, перш ніж ви почнете говорити про вашу довідку, яку ви підготували, будь ласка, от ми говоримо про територіальні органи, про проєкт, скажіть, будь ласка, яка на сьогоднішній день у вас штатна чисельність Державної служби у справах дітей, яке фактично наповнення є, скільки людей працює і скільки на сьогоднішній день вакантних посад у Державній службі у справах дітей?

Дякую.

ЗОЗУЛЯ В.О. Доброго дня, шановні народні депутати, Тетяна Василівна, Павло Миколайович, Юрій Олексійович, шановні колеги-учасники сьогоднішнього нашого засідання. Дуже дякую вам за організацію проведення сьогоднішнього заходу, в першу чергу за те, що він присвячений безпосередньо розгляду питання розвитку дітей і їхнього зростання у сімейному оточенні. І він відбувається за день до Дня усиновлення. Коли ти бачиш очі батьків, які беруть у свою родину дитину, і коли ти бачиш дитину, яка зростає у сім'ї, ти розумієш, що це величезна любов, яка закладалася щоденно. І сьогодні, спілкуючись з батьками перед нашим сьогоднішнім слуханням, я, знаєте, почула, що саме основне? Що кожна дитина, зрощена в сім'ї, це дитина, яка отримала надзвичайну любов і підтримку.

І якщо відповідати безпосередньо на питання, яке було поставлено вами, то Державна служба у справах дітей, я прийшла на посаду в жовтні місяці, штатна чисельність працівників становила 80. За результатами роботи служби у справах дітей та відповідно до постанови 85-ю, якою затверджена штатна чисельність служби у справах дітей і всіх інших центральних органів, передбачалася штатна чисельність 200 працівників. Введена штатна чисельність на 200 працівників із 1 червня за результатом проведеної класифікації.

Станом на сьогодні кількість працівників фактично працюючих - 74. Да, це є вакансії, які перебувають безпосередньо зараз на даний час у Державній службі у справах дітей. Було сформовано відповідні департаменти, управління, відділи. Було

розподілено функціонал для забезпечення і виконання поставлених завдань відповідно до діючого Положення 1048.

Якщо дозволите, можу перейти до інформації. Безпосередньо зазначалося попередніми доповідачами, Юрієм Олексійовичем, а також Людмилою Миколаївною, стосовно кількісних показників, а скільки у нас дитячих будинків сімейного типу. То варто зазначити, що стан, якщо говорити про дані, які зараз існують на 30.06.2026 року, на первинному обліку у службах у справах дітей перебувало дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, понад 58 тисяч. Якщо говорити про кількісні показники дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування на кінець 2025 року, то це становило понад 59 тисяч. Найбільше на первинному обліку дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування перебувало в Дніпропетровській, Одеській, Харківській, Донецькій та Київській областях.

Дійсно, як і зазначалося попередніми виступаючими, найбільша кількість дітей, які зростають, виховуються і перебувають на обліку дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, зростає в сімейних формах виховання. Це понад 53 тисячі. Із них 41 тисяча дітей зростає, перебуває в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу. Якщо брати у відсотковому відношенні, то це 70,3 відсотка. Порівнюючи, наприклад, ці дані станом на 30.06.2025, то їх перебувало там 71 відсоток. Найбільше дітей, влаштованих під опіку піклування, це в Дніпропетровській області, Одеській, Харківській, Київській та Донецькій.

Серед сімейних форм виховання є дитячі будинки сімейного типу також і прийомні сім'ї. Станом на 30.06.2026 року функціонував 1 тисяча 331 дитячий будинок сімейного типу, в якому перебувало на вихованні понад 8 тисяч дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і осіб з їхнього числа.

Що стосується прийомних сімей, то їх функціонувало 2 тисячі 706, на вихованні перебувало понад 5 тисяч дітей. якщо порівнювати, поєднати ці дані, то це більше 4 тисяч дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей, і на вихованні перебувало понад 14 тисяч дітей-сиріт та дітей, позбавлених

батьківського піклування, і осіб з їхнього числа, тому що вони можуть перебувати до 23 років.

Варто зазначити також, що всього 92 відсотки дітей, які перебувають на обліку, зростають у сімейному оточенні. Протягом першого півріччя 2026 року створено було 63 дитячих будинків сімейного типу, з яких 32 дитячих будинків сімейного типу створено на базі функціонуючих прийомних сімей. До функціонуючих та новостворених дитячих будинків сімейного типу було влаштовано та до влаштовано 766 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. 31 дитячий будинок сімейного типу було переведено в статус прийомної сім'ї. Вибуло з функціонуючих дитячих будинків сімейного типу 522 дитини і переведено в ПС, ДБСТ 105 дітей.

Що стосується безпосередньо прийомних сімей, то протягом першого півріччя 2026 року до ДБСТ, вибачте, до прийомних сімей було створено 141 прийомну сім'ю. До функціонуючих і новостворених прийомних сімей було довлаштовано 342 дитини-сироти та дитини, позбавлені батьківського піклування. Якщо взагалі говорити, поєднуючи прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу, то було влаштовано протягом першого півріччя 1108 дітей, вибуло із них 895 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Важливо сьогодні також наголосити на усиновленні, оскільки зараз на обліку перебуває понад 14 тисяч дітей, якщо бути кількісно визначені, то це 14 тисяч 333 дитини-сироти та дитини, позбавлені батьківського піклування. Найбільше дітей - це діти, які мають братів та сестер, це понад 9 тисяч дітей. Із них ще варто зазначити, що найбільше дітей це більш старшого віку: від 11 до 17 років. Їх також понад 10 тисяч знаходиться. Ті діти, які перебувають на обліку і були усиновлені в цьому році, точніше за 6 місяців 2026 року, це 494 дитини-сироти та дитини, позбавлені батьківського піклування.

Основними напрямками, над яким ми зараз працюємо, і те, що було наголошено Людмилою Миколаївною, хочу додати ще, що активно ми працюємо на міжвідомчій взаємодії. Нами створена міжвідомча робоча група по аналізу і

напрацюванню змін до законодавства, визначенні проблемних напрямків, посилення міжвідомчої взаємодії, вироблення дієвих механізмів, які дозволять не лише в процесі того навчання, яке ми проводимо систематично з регіонами, ми провели ряд навчань по прифронтових територіях з областями на рівні кожної територіальної громади, ми визначаємо, а що і де не спрацювало, тому що ми розуміємо те, що потрібно підсилювати роботу служб у справах дітей, наповнювати їхній кадровий потенціал, забезпечити транспортними засобами, забезпечити технікою і необхідним обладнанням.

При цьому варто наголосити, що на наших зустрічах із службами у справах дітей, управліннями соціального захисту, з Національною поліцією, освітою, охороною здоров'я і головами територіальних громад ми завжди наголошуємо і сьогодні маємо можливість також наголосити, що визначальна роль Служби у справах дітей залежить від взаємодії та співпраці голів територіальних громад.

Служба у справах дітей, якщо брати штатну чисельність працівників, їх понад 6 тисяч. Взагалі зараз працює, у нас заповненість у відсотковому відношенні це майже 77 відсотків. Служба у справах дітей, один працівник не може впоратися з цим завданням. І ми на цьому наголошуємо нашим безпосередньо головам територіальних громад, тому що працівник служби у справах дітей має оперативно виявити і забезпечити міжвідомчу взаємодію та співпрацю між усіма суб'єктами міжвідомчої взаємодії, вжити заходи стосовно влаштування дитини і подальше її нормальне зростання безпосередньо після її влаштування далі.

Дякую за увагу.

СКРИПКА Т.В. Дякую, пані Валентино.

Ну я думаю, що у присутніх тут дуже багато всіх рефлексій, тому насправді всіх хвилює саме і ваша позиція щодо тих самих пропозицій територіальних органів. Враховуючи, що у вас там 26 вакансій, то я думаю, що ми в частині обговорення будемо також до вас звертатися, яка ваша позиція і власне як ви бачите взагалі, якщо ви говорите про спроможність служб у справах дітей на місцях і відповідно роботу

територіальних громад, і що 77 відсотків тільки іде наповнення Служби у справах дітей. То чи вирішить це питання - створення територіальних органів - саме підсилить цю роботу на місцях, підсилить цю реалізацію власне от саме ця територіальна підпорядкованість і як воно взагалі буде виглядати? Бо на моє глибоке переконання це буде колапс в системі.

Я не буду забирати регламент, тому що ми й так його перебираємо. Колеги, прошу дотримуватись регламенту.

І зараз в продовження саме можливо моєї думки у нас присутня пані Алла Миколаївна Онищук, начальниця служби у справах дітей Волинської державної військової адміністрації. І, пані Алло, я думаю, що ви там «з полів», враховуючи ваш досвід, підrezюмуєте, будь ласка, виступ останній Валентини.

ОНИЩУК А.М. Доброго дня, пані Тетяно. Доброго дня всім присутнім. Я дякую за можливість висловитися. Я би не хотіла нічого підrezюмовувати. Річ у тому, що центральні органи виконавчої влади у нас формують державну політику, а я відношуся до тих спеціалістів, які реалізують державну політику. Тому, так, у нас, звичайно ж, є певне бачення і певні зауваження. Мені не хочеться зараз звітувати про роботу...

СКРИПКА Т.В. Пані Алла, а скажіть, будь ласка... Пані Алла, я сьогодні трішечки хвилююся за всіх присутніх, бо у нас тут насправді дуже маленький зал і дуже напружена якась така емоційна сфера. Тому я дуже перепрошую. Я, з вашого дозволу, надам слово Червяковій Оксані – представниці Уповноваженого, бо вона зараз в дорозі, в автобусі, її чекають 26 людей, вона у відрядженні, і зараз у неї з'явився зв'язок. От вона мені написала. Тому, будь ласка, з вашого дозволу, зараз слово пані Оксані. Пані Оксано, ви нас чуєте? А потім, пані Алла, ви продовжите.

ЧЕРВЯКОВА О.В. Дуже вам дякую, пані Алло. І дякую, Тетяно Василівно, що увійшли в положення. Їду, в дорозі. Дійсно, службове відрядження. Але розумію,

наскільки важлива тематика, тому попросила зупинитися у місці, де є зв'язок, і долучитися до цих парламентських слухань.

По-перше, я хочу подякувати родинам, які доєдналися сьогодні. Хочу подякувати всім працівникам служб у справах дітей, які сьогодні доєдналися і які здійснюють цю важку роботу в ці складні воєнні часи.

Зрозуміло, що ми як інституція парламентського контролю працюємо над тим, щоб робота на місцях, у всіх регіонах, де працюють працівники сфери захисту прав дитини, вона була системною, вона була комплексною. Для цього ми після кожного нашого моніторингового візиту даємо рекомендації і дуже сподіваємося, що той закон, про який сьогодні говорив і Микита Русланович на початку, і кожен спікер сьогодні говорить про 2541, як той закон, який визначає сучасну архітектуру системи захисту прав дитини, він дозволить нам змінити і вирішити ті задачі, які перш за все стоять перед Україною, і Україна вирішує їх не самостійно, наші міжнародні партнери допомагають Україні подолати виклики, в тому числі зумовлені війною. Тобто статусна структура Держдіти як орган зі спеціальним статусом має бути визначена вже на рівні підзаконного врегулювання. І зрозуміло, що в тому числі через великий час між підписанням і голосуванням, з'явилися ті питання, які потребують доголосування, і ми вже про це говорили.

Я дуже дякую народним депутатам, що вони це розуміють і готові працювати, і залучають до цієї роботи і Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, і громадські організації, і батьків. І я сподіваюсь, що та робоча група, яка буде створена, вона врахує все, що ми сьогодні говоримо, врахує всі задачі, які на сьогодні стоять, і ті потреби, які оперативно виникають, і ми з вами зможемо рухатись в розвиток системи, яка буде стабільною, функціонуючою, саме починаючи з громад сільських, селищних, ну і в усіх, в яких продовжують жити наші українські діти.

Щодо результатів моніторингових візитів, ви знаєте, що до сімейних форм виховання ми не маємо доступу, ми здійснюємо моніторинг там, де діти знаходяться цілодобово в закладах інституційного догляду. І, на жаль, система працює і ми

продовжуємо фіксувати порушення прав дитини, в тому числі грубі. Наприклад, з 936 моніторингових візитів, які були здійснені у всіх областях України, де продовжують перебувати наші діти, до яких ми як омбудсман і секретаріат Уповноваженого маємо доступ, вони свідчать про, на жаль, те, що спроможності, на місцях поки що не вистачає спроможності служб соціальних працівників і центрів надання соціальних послуг, щоб працювати з родинами. І сьогодні вже говорили про цю систему, це ж не тільки служби у справах дітей і соціальні працівники, це школа, лікарня, це ювенальна превенція, які у своїй взаємодії мають працювати, щоб найкраще інтереси кожної дитини були дотримані, а якщо ми говоримо про порушення, то вони мають бути припинені і ми маємо працювати над превенцією.

Тому дуже важлива платформа. Сподіваюсь, що сьогодні ті рекомендації, які будуть напрацьовані, вони будуть практично корисні для того, щоб ми покращили роботу системи. І ми зі свого боку як інституція парламентського контролю будемо і надалі продовжувати системно здійснювати моніторингові візити. Ви знаєте, кожного року Уповноважений представляє парламенту щорічну доповідь і на сьогодні ми маємо дві вже спецдовіді, які були випущені. І в цьому році Уповноважений працює над ще двома спецдовідями, одна щодо порушень дітей на ДОТ (дитячий оздоровчий табір), а одна щодо системи функціонування в цілому, в тому числі і реагування на випадки насильства.

І сподіваємося, що в цьому році нам вистачить спроможності завершити ці спеціальні доповіді, а нам всім разом розвинути і відкоригувати роботу системи захисту прав дитини, щоб кожна дитина дійсно відчувала себе захищеною.

Дуже дякую, що дозволили мені виступити.

СКРИПКА Т.В. Оксано Вікторівно, дякуємо вам і щодо проєкту, який сьогодні ми обговорюємо, ну і є у членів сьогоднішніх наших слухань. Також чекаємо від вашого Офісу пропозицій, щоб ми їх могли, ці рекомендації, фахово, якісно відпрацювати і прийняти на комітеті.

Алло Миколаївно, ми повертаємося до вас, ви, я ж кажу, працюєте на місцях і нам дуже важливо сьогодні те саме, в якому стані перебувають саме працівники, які на місцях реалізують політику у сфері захисту прав дітей на обласному рівні. І от власне нам дуже важлива ваша думка.

Будь ласка.

ОНИЩУК А.М. Дуже дякую, Тетяно Василівно. Ще раз дякую всім присутнім. Я представляю сьогодні тилу область. Я знаю, що будуть виступати мої колеги і з прифронтових територій. Можливо, наш досвід і наші умови роботи точно різняться, і той досвід, який ми маємо, теж різниться.

Я буквально два слова коротенько хотіла сказати про ситуацію, яка власне у нас в області відбувається. У нас на сьогоднішній день, ми невеликий регіон, у нас невелика кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, це біля тисячі 400 дітей, ми маємо 47 дитячих будинків сімейного типу і 65 прийомних сімей.

Тенденція нашої області, у нас не зменшується кількість дітей, які виховуються в сімейних формах виховання, не зменшується кількість ПС і ДБСТ і щороку ми маємо такий невеличкий, але приріст. Ну наприклад, у нас у цьому році вже створено один дитячий будинок сімейного типу, 9 прийомних сімей, ще 3 дитячі будинки сімейного типу – ми зараз очікуємо субвенцію з державного бюджету і будемо створювати 3 дитячі будинки сімейного типу нових, і всього ми вже влаштували в ПС ДБСТ 66 дітей, вивели лише 28. Ну тобто навіть за цією статистикою простежується те, що у нас є динаміка приросту.

Стосовно проблем, які ми на сьогодні бачимо. Справді, напевно, з нашого боку трошечки по-іншому видно ті речі, які відбуваються, по-іншому щось сприймається. Якщо говорити в цілому про наше законодавство, яке стосується розвитку сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, то насправду, у нас є дуже, воно є дуже непоганим. І в принципі, якщо його виконувати, то немає таких жодних прямих перепон для

створення нових сімей чи влаштування дітей. Інша справа, що є, звичайно, ті речі, які сьогодні, можливо, потребують вдосконалення, тому що немає межі досконалості.

Дуже важливим для нас було також підписання Президентом нового закону в частині відповідальності громад. Тому що буквально от на цьому тижні я почула фідбек від одного голови громади, коли він сказав: «Тепер я зрозумів, що за все, що відбувається з дітьми, несу відповідальність я». І це дуже важливо, коли керівник громади усвідомлює свою відповідальність, тоді він буде здатний приймати ефективні рішення і розуміти, які проблеми з дітьми йому потрібно вирішувати.

Що сьогодні нас турбує? Це в першу чергу питання не кількості. Коли ми говоримо про розвиток сімейних форм виховання, ми маємо говорити не про кількість, а про якість. І сьогодні, крім тієї роботи, яку роблять служби у справах дітей, для нас ще дуже важливим є питання належного соціального супроводу сімей і взагалі надання соціальних послуг сім'ям. Тому що без хорошого соціального супроводу служба не може працювати ефективно ні в питаннях сімейних форм виховання, ні в питаннях роботи з дітьми СЖО. І якби була така можливість для соціального супроводу сімейних форм виховання – мати взагалі окремих фахівців, які мають спеціальну підготовку і можуть працювати ефективно із сім'єю, то це тільки покращило би результати. Тому що працювати ефективно із сім'єю, то це тільки би покращило результати. Тому що насправді ніхто і ні з кого не знімає відповідальності, але в безпосередній роботі із сім'єю отакі щоденні вирішення проблем, допомога з дітьми, там більша частина роботи належить до повноважень фахівців із соціальної роботи. Але в силу того, що не завжди ці люди є у громадах і контроль за станом утримання дітей покладено на служби, інколи буває підміняються оці поняття, коли служба на себе бере невласливу їй роль надання соціальних послуг сім'ї.

Сьогодні вже говорила Людмила Миколаївна про те, що пілотується проєкт спеціалізованих сімей. Ми – одна із тих областей, де він пілотується і ми маємо уже перші сім'ї створені. Вони готувалися по спеціальній програмі, я знаю, що зараз ця

програма на затвердженні в центральному органі. Але робота по створенню сімей, поки що йде мова про спеціалізацію сімей для виховання дітей з інвалідністю, передбачає те, що для цих родин мають бути створені послуги у громаді. І тому сьогодні для нас дуже важливою є можливість у громаді податися на закупівлю цих послуг. Сьогодні підтримується з державного бюджету соціальна складова раннього втручання і послуга денного догляду для дітей з інвалідністю. Я чула сьогодні, що ще буди фінансуватися з державного бюджету реабілітація, і це дуже добре, тому що фактично сьогодні вся соціалка, фінансування покладено на плечі громад, і у зв'язку з тим, що у нас є багато неспроможних громад, вони не завжди справляються з тими всіма ролями і функціями, які вони мають виконати і забезпечити. Тому закупівля послуг для сімей з дітьми з державного бюджету – це може бути такою значною підтримкою для громад.

Про що б ще ми хотіли просити? Сьогодні буде виступати батьківська спільнота, я думаю, що вони більше скажуть. Я говорю із того досвіду, який ми маємо зі спілкування із батьками нашої області. Це всі говорять про те, що батькам необхідний відпочинок чи перепочинок, чи допомога, чи відпочинок разом з дітьми, але з тим, щоб батьки, які цілий рік без вихідних і відпусток працюють і виховують дітей, мали можливість якогось хоча б короткотермінового перепочинку. Зараз застосовується оце поняття «перепочинок», але на сьогоднішній день у нас соціальна послуга перепочинку, вона стосується тільки осіб і сімей, які виховують дітей з інвалідністю. Тому напевно нам тут потрібно якось спільно подумати і попрацювати над тим, як можна допомогти батькам розвантажитися.

Стосовно служб у справах дітей. Я так розумію, що проблеми приблизно однакові у всієї України, приблизно 30 відсотків громад це громади, у яких працює одна людина. Служба у справах дітей сьогодні в оплаті праці дещо відмінні від фахівців із соціальної роботи, тому що при піднятті коефіцієнта 2,5 це не стосувалося служб у справах дітей, і, на жаль, більшість служб у справах дітей громад сьогодні працюють із зарплатою 10-12 тисяч гривень, що не є стимулюючою зарплатою для людей.

Стосовно ще переживань батьків-опікунів, які виховують дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, це питання про підтримку дітей після їх виходу із сімей, тобто забезпечення житлом, якісь пакети соціальних гарантій.

І стосовно того, сьогодні теж піднімалося питання про співпрацю і про партнерські відносини. Я хочу ще сказати про те, що ми були першою областю, яка підписала з ЮНІСЕФ меморандум про співпрацю у сфері захисту прав дітей і надання допомоги сім'ям з дітьми. У нас третій рік іде проєкт. Можливо, не все нам так вдалося, як ми від початку задумували. У нас є ще бачення, щоб можна було розвивати. Але зараз я би хотіла сказати тільки про те, що партнерство держави і неурядових організацій, воно є дуже важливим. Завдяки проєкту ми отримали можливості, яких реально раніше у нас не було.

СКРИПКА Т.В. Пані Алла, у нас регламент. Давайте подякуємо пізніше, нам тут головне сьогодні саме синхронізуватися, почути проблеми. Дякую вам.

Колеги, також прошу дотримуватися регламенту, тому що ми переходимо до другого блоку. І зрештою слава богу, що ми переходимо до другого блоку, тому що насправді оці всі довідки, інформації, питання - всі на сьогоднішній день обізнані з тими викликами, які є в сфері дитячій.

І хотілося б у другому блоці безпосередньо послухати батьків, які на сьогоднішній день присутні і заради яких взагалі ми сьогодні і зустрілися, і їх ми повинні були в першу чергу слухати, саме про те, чого їм не вистачає на сьогоднішній день. І можливо правильно було б державі зреагувати не на створення якихось територіальних органів, а на підтримку батьків саме для того, щоб сімейні форми, як зазначив Юрій Олексійович, далі розвивалися.

Але почнемо ми другий блок із нашого ініціатора цих слухань. Це Дар'я Касьянова, голова правління «Української мережі за права дитини», яка власне озвучить свою інформаційну позицію, свою позицію, і не тільки свою, а й всієї спілки - «Української мережі за права дитини».

Пані Дар'я, вам слово.

КАСЬЯНОВА Д. Дуже дякую.

Я прошу вивести на екран статистику, про яку ми всі говоримо, але чомусь не показуємо. Я думаю, що це важливо. І наочно продемонструвати про певні тенденції. І хочу сказати, що ми дуже активно аналізуємо, так, всі ті тенденції, які відбуваються сьогодні в сімейних формах виховання, і однозначно підтверджуємо, що ми не бачимо значного зростання, але й не бачимо значного падіння. І цю тенденцію ми маємо теж зафіксувати.

Шановні колеги, я дуже дякую комітету за те, що створили такий майданчик, так, і надали можливість всім зацікавленим сьогодні конструктивно проговорити і про виклики, і пошукати разом рішення. Для «Української мережі за права дитини» це дійсно важлива тема, тому що ми це 54 організації на сьогодні і ми всі працюємо кожен день з дітьми, з сім'ями.

Готуючись до цих слухань, я зверталася безпосередньо до прийомних батьків, з якими ми працюємо, багато років їх супроводжуємо. І намагалась почути ті проблеми, які ми можемо вирішити, які допоможуть нам спланувати наші подальші дії.

Ну і перша ключова проблема – це фінансове і матеріальне навантаження на сім'ю. Витрати на дітей значно зросли, особливо, коли ідеться про дітей з інвалідністю, про дітей з серйозними захворюваннями. За результатами дослідження «СОС Дитячі містечка», яке ми презентували в минулому році, але воно абсолютно релевантно і сьогодні, 30 відсотків батьків розглядають можливість припинення виховання дитини якраз через фінансові труднощі, 57 відсотків сімей економлять на харчуванні, 23 – на медичних потребах, в тому числі власних, 27 відсотків батьків фактично виховують дітей без другого з батьків, і це означає, що навантаження все - фінансове і психологічне, лягає на одну людину дорослу.

Друге – це доступ і якість державних послуг. В принципі про це сьогодні говорили, і ми активно бачимо, що той соціальний супровід, який сьогодні здійснюється в громадах, буває так, що там або взагалі немає фахівця з соціальної

роботи, або той фахівець, який працює, дійсно дуже формально здійснює цей супровід, відповідно він не існує. Але там, де працює фахівець, там, де є нормальна служба у справах дітей, навіть без значної фінансової допомоги вдається вирішувати серйозні проблеми в сім'ї.

Батьки говорять окрім формального супроводу і про дуже неякісні фінансові витрати на оздоровлення дітей і дуже часто після оздоровлення дітей в державних установах, таборах приходиться реабілітувати дитину знову і вкладати ресурси в адаптацію дитини до сім'ї. І, на жаль, це теж велика проблема.

Ще одна ключова проблема, яку я вважаю треба зазначити, окрім відсутності транспорту, а ми знаємо, що в перші місяці повномасштабного вторгнення багато ДБСТ просто не мали можливості евакуюватись, тому що в них не було куди сісти і як вивезти дітей і вони потрапили в окупацію, вони потрапили на територію Росії, тому що реально не було такої можливості вивезти власних дітей.

Є проблема з етикою і конфіденційністю інформації. і багато батьків прямо записували повідомлення про те, як розголошується конфіденційна інформація про діагнози дітей, про сексуалізовану поведінку, яка у дитини з'явилася внаслідок перебування чи насилля в сім'ї. І, на жаль, не всі фахівці це розуміють, а це дуже заважає в тому числі, ну це приводить до того, що діти страждають від булінгу. І навіть є випадки, коли діти намагаються вчинити суїцид.

Окрема проблема – це відсутність системної національної інформаційної кампанії про сімейні форми виховання. Да, в інформаційному просторі значно більше сьогодні говорять про негативний досвід прийомних батьків, а нам потрібна системна державна інформаційна кампанія, яка має показувати різні сторони сімейного виховання і поширювати позитивний досвід, якого дуже багато насправді, формувати розуміння того, що виховання дитини в сім'ї це відповідальність, для якої сім'ї потрібна підтримка.

Тому я хочу перейти до рішень, які ми пропонуємо. Перше, це бюджет 27-го року. Я думаю, сьогодні зранку всі на нього подивилися і, на жаль, не побачили збільшення там витрат на сімейні форми виховання. Тому ми дуже просимо і

народних депутатів звернути увагу на бюджет, тому що почули статистику, на жаль, вона підкреслює всі проблеми.

Якщо сьогодні держава не має можливості забезпечити необхідне збільшення за рахунок державного бюджету, а нас просили бути сьогодні чесними, тоді ці видатки потрібно закласти у плани та програми відновлення України. І це не тільки будівництво будинків, придбання для ДБСТ, це також спроможність сім'ї виховувати дитину. Тому що в цьому є потреба дуже велика у прийомних сімей. І часто дуже ресурсні прийомні сім'ї закінчують своє функціонування тому, що у них просто немає ресурсу для того, щоб облаштуватися на новому місці. Тому ресурс має спрямовуватися безпосередньо на підтримку сімейних форм виховання, посилення сімей. Це може бути поєднання державного, місцевого фінансування, міжнародних та приватних ресурсів.

Друге. Потрібно уніфікувати підхід до підтримки всіх сімейних форм. Для дитини не має залежати рівень підтримки від того, в якій формі вона виховується. І це в принципі сьогодні було озвучено, це і опікунські сім'ї, і в моєму телефоні живуть всі сьогодні опікунські, прийомні, ДБСТ, які спілкуються з Пенсійним фондом. І ми кожен день бачимо, які проблеми. Якись вони вирішуються, але, на жаль, зараз це відбувається в ручному режимі.

Третє. Потрібно вже зараз підготувати сім'ї до зимового періоду. Ми знаємо, що нас очікує складна зима, нам про це постійно нагадують, тому громади мають визначити сім'ї, для яких відключення тепла, електроенергії можуть створити ризик для безпеки дітей. Для таких сімей має бути конкретний план – хто допоможе, куди сім'я може переміститися, чи є транспорт чи немає. І це потрібно зробити до початку зими, а не після виникнення проблеми.

Четверте. Потрібно змінити підхід до фінансування послуг. Фінансування має бути прив'язано до якості та потреб дитини. Дуже часто в громаді кажуть: у нас є соціальний супровід сімей, які виховують дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, але по факту це дуже низька якість, краще б його не було у такому вигляді.

Фінансування, як я сказала, має бути прив'язано до потреб дитини. Якщо держава фінансує відпочинок або супровід, батьки мають мати можливість обирати якісний і безпечний варіант із переліку перевірених надавачів у межах визначеного фінансування.

П'яте. Потрібно посилити якість створення нових сімей. Наше завдання не просто збільшувати кількість влаштованих дітей, потрібно краще оцінювати готовність сімей, їх ресурси, мотивацію, очікування і співвідносити їх до потреби конкретної дитини, яка очікує на сім'ю. На жаль, у нас є випадки, коли сім'я емоційно приймає рішення, влаштовуються там троє дітей у сім'ю і рівно за два тижні повертаються ці діти назад у систему.

Результат – це коли дитина залишається в сім'ї, безпечно в ній зростає і отримує можливість підготуватися до самостійного життя.

І шосте. Масштабування того, що вже працює. Громадські організації вже багато років закривають частину потреб сімей, підтримують їх у кризових ситуаціях, лікують онкозахворювання батьків, повертають з окупації, з депортації батьків, оплачують оренду житла, будують будинки, і я тут дуже дякую нашим міжнародним партнерам, ЮНІСЕФ, тому що, на жаль, сьогодні добувати гроші для України стає все складніше, враховуючи всі корупційні скандали, які, на жаль, ми чуємо кожен тиждень.

Тому ці рішення працюють, ми маємо їх масштабувати там, де це можливо. Вони охоплюють далеко не всі сім'ї, які цього потребують, тому що ми, наприклад, забезпечуємо і перепочинок для батьків, ми забезпечуємо і спільний відпочинок батьків і дітей сімейних форм виховання. Але реально бачимо, що цього дуже не вистачає.

На завершення хочу сказати головне, що дійсно ми багато говоримо про створення нових сімей, але так само важливо зберегти і ті сім'ї, які вже взяли на себе відповідальність за дитину. Бо якщо сім'я не отримує достатньо ресурсу та підтримки, зростає ризик, що дитина повернеться назад в систему, яку ми

намагаємося реформувати всі ці роки. І показник результату: скільки дітей ми змогли забезпечити можливістю безпечно і стабільно зростати в сім'ї.

Дякую.

СКРИПКА Т.В. Дякую, пані Дар'я.

Дійсно, я би просила вас підготувати всі ці пропозиції і передати тоді комітету, для того щоб ми правильно їх оформили і згідно з тими, кому їх переадресовувати, вже приймемо рішення на комітеті. І я погоджуюся з вами, що дійсно на сьогоднішній день важливо підтримувати існуючі сім'ї, тому що оті трагічні всі випадки і відмови, і ті всі причини, чому гальмується створення сімейних форм виховання, це одна із причин того, чому нові не створюються. Тому що вони бачать, в якому стані знаходяться існуючі сім'ї, яку існуючі сім'ї отримують підтримку, а її взагалі абсолютно, ну можна сказати, вона на сьогоднішній день слабка, і от це і ніколи не стане стимулом для того, щоб створювати нові сім'ї.

Далі у нас... Коротенько, бо ми вже вийшли за регламент.

СУШКО П.М. Я би ще звернув увагу щодо існуючих сімей. Сьогодні існуючі сім'ї, які створювалися для певної кількості дітей і так далі, для дітей з однієї громади, сьогодні сім'ї стали пересильним пунктом якимось. До них влаштовують дітей туди і вважають, що якщо це прийомна сім'я, то це може бути і як патронатна використовуватися родина. І терміни такі, які лунають сьогодні, у нас 120 місць влаштування дітей, оце говорять про прийомні сім'ї, які створювалися для дітей, які статусні, туди влаштовують усіх підряд з різних категорій, до всіх підряд громад. І є навіть випадки, коли з однієї області везуть в іншу область у прийомні сім'ї. То яка сім'я захоче створюватися, якщо так її використовують?

І, до речі, і терміни перебування, прошу зафіксувати це і звернути увагу, терміни перебування дітей в патронатних родин, якщо термін від 3 до 5 місяців був, а скільки сьогодні? Вже 4 роки. Це були виклики на початку війни, але пролонговувати постійно до кінця військового стану – це злочин, я вважаю, проти

дітей, які сьогодні знаходяться в патронатних сім'ях великий час, й інші сім'ї бачать, що вони там постійно живуть і ніхто не хоче створювати.

Дякую.

СКРИПКА Т.В. Так, це теж проблема, що існуючі прийомні сім'ї, дитячі будинки, інколи зловживають на місцях і туди довлаштовуються на тимчасове влаштування, перебування діти, які абсолютно не мають і не повинні там бути.

Все, колеги, вибачте, регламент. У нас сьогодні ще раз присутні як і онлайн, так і офлайн, ми дякуємо вам за те, що ви сьогодні з нами і давайте перейдемо саме безпосередньо до ваших пропозицій і тих умов, тих проблем, з якими ви сьогодні стикаєтесь. Тому, власне, Юрій Венгреньок, вам першому слово у нас записано чи давайте ви там самі вже виберете, хто перший із вас, тому що не хотілось би когось виокремлювати. Ми до вас усіх з повагою, тому, будь ласка, кому першому слово? Ви увімкніть тільки мікрофон, щоб вас і в онлайні чули. Пані Тетяна Венгреньок, будь ласка.

ВЕНГРЕНЮК Т. Щиро вітаю вас, шановні депутати України та різні міністерства, що сьогодні тут є, шановні присутні. Мене звуть Тетяна Венгреньок, мого чоловіка Юрій Венгреньок. Ми батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу міста Чернівці Чернівецької області. У нас на вихованні до 25 дітей, зараз на даний час у нашому будинку проживає 15 діток, з них троє діток з інвалідністю ми виховуємо. Проживаємо ми в орендованому будинку від благодійного фонду «Міст життя» 10 років. Діти приходять в сім'ю зі своїм досвідом, травмами, втратами, проблемами і здоров'ям, навчанням та поведінкою, потребують часу та професійної допомоги. Підтримка потрібна не лише в момент влаштування дитини.

Найскладніші ситуації часто виникають через місяці або роки, коли сім'я вже має кількох дітей із різними потребами, особливо як у нашому випадку - діти з інвалідністю, відсталістю та різними діагнозами. Найважче залишатись сам на сам із проблемами. Коли дітям потрібен психолог, психіатр, реабілітація, логопед чи

інший спеціаліст, сім'я має отримати цю допомогу швидко і без багатомісячного пошуку.

Виховання дітей це величезне щоденне навантаження, тому важливі не лише кошти, а й допомога транспортом, навчанням, лікуванням, документами, побутом та організацією життя сім'ї, а інколи - перезавантаження та відпустка для батьків, щоб мати ресурс для подальшого виховання.

Ми маємо в нашій громаді соцдитячі містечка, які нам допомагають як психологічно, гуманітарно та різні заняття. Також маємо благодійний фонд «Я Майбутнє України» Марти Левченко, де завжди з такими сім'ями як ми, вона нам в допомозі, коли потрібно. Також нам у допомозі соціальні служби міста, служба у справах дітей, також обласна. Ми маємо співпрацю. Також ми маємо співпрацю і з Уповноваженою з прав людини у Чернівецькій області Іриною Ісопенко.

Ми, незважаючи на всі оці складнощі, труднощі, ведемо активну діяльність громадську. Я створила організацію, громадську організацію «Миле сонечко» по дітях з синдромом Дауна та для їхніх родин. Мій чоловік також має організацію «Місто «Щире серце» для сиріт та осіб з інвалідністю, де придбали за спонсорські гроші землю і маємо в планах будувати будинки для дитячих сімей, щоб виховувались діти-сироти.

Також ми волонтеримо і навчаємо старших діток до праці людям та державі. Дитячий будинок сімейного типу – це передусім сім'я, а не соціальна послуга чи проєкт. Діти потребують стабільних стосунків, прийняття та відчуття дому, і діти нікуди не зникають після досягнення повноліття, вони продовжують потребувати підтримки фінансової, наставництва, відчуття, що є дім і родина, у який можна повернутися. І тут би я просила звернути увагу на цей компонент – забезпечення дітей після виходу з ФСВ зі сторони держави. Сім'ї потребують вашої підтримки, дорогі депутати, діти потребують вашої допомоги.

Для того, щоб розвивалися різні форми сімейного виховання, потрібна ваша підтримка та розуміння: перше, це збільшення виплат для діток; друге, забезпечення дітей житлом 18+, забезпечення автобусом великі сім'ї, сімейний відпочинок на

оздоровлення всієї сім'ї разом і гідна пенсія батькам, які працюють без вихідних, і лікарняні, 24/7.

Я щиро вам вдячна і можу поклонитися за те, що ви прийняли Закон 14191, це для батьків, які виховують дітей з інвалідністю і осіб з інвалідністю з дитинства, дуже важливо, і у підтримку. Дякую вам за запрошення та можливість говорити про проблеми і потреби на найвищому державному рівні.

Я вас всіх благословляю і ваші сім'ї. Благословляю нашого Президента, його сім'ю. І також ми кожен день молимося з дітками за вас, за мир в Україні, щоб закінчилася війна і щоб настав мир.

Дякую вам за увагу.

СКРИПКА Т.В. Дякую, пані Тетяно, велике за такі щирі душевні слова, надихаючі.

Дійсно ми тут на своєму рівні, інколи сухість наших рішень, сухість наших думок потребує такої емоційної підтримки, такого благословення вашого, і ми дякуємо вам за ту вашу роботу для наших дітей, для ваших дітей, яку ви сьогодні кожного дня робите і продовжуєте робити. Звісно, що ті всі звернення і ті всі питання, які ви озвучили нам сьогодні, ми сьогодні протягом наших слухань їх також порушували, ми говоримо фактично про одне і те ж саме, про ті всі проблеми говоримо, ми ходимо, як ото кажуть, навколо цього всього. Тільки чомусь немає політичної волі прийняти до відома ті помилки, можливо, ті недопрацювання, деь недофінансування і скоординувати цю всю роботу знову ж таки, щоб і вас підсилити, і працювати на більший розвиток сімейних форм виховання.

Пані Ірина Уманська також з нами присутня. Вам слово, будь ласка.

УМАНСЬКА І. Дуже дякую за запрошення, я вперше в такому складі, з багатьма трішки знайома, але випала можливість ближче познайомитись. Я, по-перше, що хотіла сказати важливе? Повністю підтримую ті пропозиції, які вносять «СОС Дитячі містечка», ну Даша Касьянова, тому що це реально найбільші і

найпроблемніші питання сімей на сьогодні. Ну окремо питання по підготовці до зими, реально ми з чоловіком з цією думкою просинаємось і засинаємо, тому що ми мешкаємо на Київщині, в шикарному будинку, але один нюанс: він повністю електричний, при відключенні світла просто немає води, немає світла, немає тепла, немає інтернету, нічого немає. Просто у нас стоїть великий дизельний генератор, але він минулої зими замерз, ми виживали з дітьми якось.

І друге питання по оздоровленню разом з родинами. Це таке болюче для нас питання, тому що кожен рік ми мріємо, як ми поїдемо разом з дітьми відпочити до моря або десь в санаторій, але просто ми не можемо собі цього дозволити. Діти їдуть по путівкам і потім ми справді їх доліковуємо після цього. Іноді довгий цей процес.

Ще питання. Ну звично питання таке є по відпочинку, по відновленню, це для нас також дуже актуально, тому що проживаємо на Київщині. Крім загального навантаження як вихователів в родині, навантаженням є тривоги, ну безпекові питання, вони вимотують. Справді безсонні ночі – це те, що вимотує, і нам потрібен або помічник, або відпочинок, ну вже як ви бачите, не завадить і перше, і друге. І звичайно, часто всі ці питання можна вирішити матеріально, то, перше, про що я теж хотіла казати, то це і матеріальне забезпечення родин.

І хотіла б трішки розказати про нашу родину. У нас в родині 6 прийомних дітей, 4 біологічних. Ну взагалі ще є старші дітки, ну ми їх виростили, вже вони самостійні. І ось у нас родина – 12 осіб. І в перші, наприклад, я просто на цифри спираюся, дивіться, виплати щомісячно ми отримуємо 86 тисяч виплат, і зразу ж половина цих виплат іде: 10 тисяч – комуналка, за електрику, ну за все. За наш класний великий будинок дуже вдячні, ми отримали будинок від Фондації Олени Зеленської, але це не тільки такий подарунок добрий, але і відповідальність, тому що його треба утримувати. Так, і кожен місяць це близько 10-ти, взимку більше, влітку менше. 6 тисяч іде на асенізацію, тому що у нас 5 вбиралень, вони працюють активно, і біля 30 тисяч щомісяця ми витрачаємо на пальне. Також від Київської обласної військової адміністрації нам надали класний автомобіль. Ми можемо його

використовувати... Ми проживаємо у селі і возимо щоранку, декілька разів на день, дітей до школи, до найближчого райцентру, як ми кажемо, найближчого міста, де є освітні послуги, де є соціальні послуги, де є послуги логопеда, психолога, дефектолога, де є музична школа, гімнастика, спортивна, тобто щоб мати і давати дітям розвиток у незалежності від безпекової ситуації, ми багато рухаємось, і це витрати. І ось ми і маємо 30 тисяч щомісяця на пальне. І ось у нас 46 тисяч, у нас із 86-ти ми витрачаємо сюди. Залишається 40 тисяч. І ми можемо витрати тільки на мінімальні закупівлі продуктів, тобто крупи, макарони, молочка і якби все. І хліб печемо, там солодощі якісь стараємося. Тобто ми закриваємо за ці виплати тільки їжу, тільки їжу.

Ну я не кажу вже про одяг, про якісь розваги, про відпочинок. Просто все це йде мінімально. Від багато чого ми змушені відмовитись, в тому числі діти наші не можуть іти на платні гуртки і на платні секції. Наприклад, там одна дитина цікавиться, два хлопчика у нас, робототехнікою, ми відмовились – дорого. Там гімнастикою займалися дівчата у нас, четверо, ми відмовляємося, бо для нас це дорого. І весь час ми впираємося в економію.

Насправді ми з чоловіком намагаємось все одно в цих умовах забезпечити дитині максимальний розвиток, от максимально, що ми можемо. Він працює, він приватний підприємець, у нього майстерні. Я також працюю разом з ним. І після роботи, і після школи ми ще біжимо, у нас огорок, як би огорок великий, там 14 соток, ми вирощуємо в домашньому господарстві максимально продукти. У нас ще кури, качки. Тобто ми забезпечуємо самі родину отак от. Ми разом із дітьми працюємо.

Але насправді скажу, що це просто виживання і ти просто думаєш: «Ну скоро це закінчиться і якимось воно розрішиться. Війна закінчиться і буде легше». І ось насправді іноді приходять такі думки. Ми з чоловіком читаємо зранку Біблію, там написано: «Носіть тягарі один одного». Я його питаю: «Я така виснажена, як я можу ще комусь допомогти?». Він каже: «Ти робиш достатньо. Ти несеш тягар мами Аліси, ти несеш тягар мами Богдана.

Тобто тих діток, які відмовились батьки нести, ти несеш цей тягар, тобі достатньо». Ну іноді ти відчуваєш, що ти несеш тягар і держави. Тобто держава взяла на себе зобов'язання по матеріальному забезпеченню родини, по матеріальному забезпеченню дітей, але так як ми розуміємо, в державі війна, неможливо все закрити і ти береш ще й цей тягар. То наше прохання полегшити це, бо справді це і питання вигорання. Ми тримаємось, тому що ми разом, ну але іноді це важко.

Ну це мабуть все, що я хотіла сказати. Дякую всім.

СКРИПКА Т.В. Дякуємо. Дякуємо, пані Ірино.

Знову ж таки, це важливо. І я хочу ще раз зафіксувати, що сьогоднішні слухання, саме от власне вони відбуваються завдяки вам, тому що нам основне було почути вас. І основне, щоб вас почули не тільки ми, народні депутати, а й представники центральних органів виконавчої влади. Бо більшість із того, що ви перерахували, підтримка і все, і все, залежить не виключно від народних депутатів, а це залежить від багатьох представників державних органів влади, власне які кожен на своєму місці забезпечує виконання державної політики у сфері захисту прав дітей, тому що це важливо.

І я думаю, що рефлексій і коментарів у кожного дуже багато, колеги, сто відсотків, і я попрошу все ж таки дочекатися блоку обговорення, тому що всі хочуть виступити. Прошу наступних доповідачів дотримуватись регламенту.

Єдине, що я хотіла би, знову ж таки, пишуть, що у нас представники міжнародної організації ЮНІСЕФ присутні з нами в онлайні, вони обмежені з часом, якщо так, то ми готові надати вам зараз слово, якщо ви з нами ще. Якщо вже ви від'їхалися, то власне ми тоді переходимо далі по порядку денному. Є, скажіть, будь ласка?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Доброго дня, ми на зв'язку.

СКРИПКА Т.В. Будь ласка, ми вас слухаємо.

ШАМІЗА АБДУЛЛА. Шановна пані головуюча, шановні народні депутати України, шановні батьки та молодь, представники уряду, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства, шановні колеги, висловлюю вдячність комітету за проведення цього надзвичайно важливого обговорення. Важливо бачити, що право кожної дитини зростати в сімейному оточенні залишається одним і пріоритетів державної політики України, це зобов'язання закріплено як в національній стратегії забезпечення права кожної дитини зростати в сімейному оточенні, так і на шляху України до членства в Європейському Союзі.

Сьогодні в умовах війни це питання набуває ще більшої ваги. Діти по всій Україні стикаються з прецедентами і викликами, які потребують належного захисту та підтримки. Родини мають отримувати необхідні послуги та допомогу, щоб піклуватись про своїх дітей. Водночас коли дитина потребує альтернативної форми виховання, є сім'ї, які готові приймати дітей. Власне кажучи, саме тому ЮНІСЕФ залишається відданим партнером України та присутніх для впровадження реформи кращого догляду та підтримки дітей, що передбачає розвиток сімейних форм виховання та супутніх послуг. ЮНІСЕФ і надалі надаватиме технічну експертизу та сприятиме мобілізації ресурсів відповідно до пріоритетів уряду України, підтримуючи Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності, Координаційний центр з розвитку сімейного виховання та розвитку дітей та інших партнерів. Це також відображено в розглянутій та схваленій урядом України Програмі ЮНІСЕФ для України на 2025-2029 роки.

Кожна дитина має власний унікальний життєвий досвід і потреби кожної дитини є індивідуальними. Саме тому ми повинні будувати систему захисту дітей, здатну гнучко реагувати на різні ситуації та забезпечити індивідуальну підтримку кожної дитини: немовлятам, батьки яких не можуть про них піклуватися, дітям із сімей, які переживають складні періоди і потребують підтримки, щоби знову стати

на ноги, підліткам, у яких є досвід тривалого перебування в інституційному закладі, дітям з інвалідністю або з іншими особливими потребами.

Усі без винятку діти мають право зростати в люблячому, турботливому та безпечному сімейному середовищі. Україна вже продемонструвала і демонструє надалі вагомі результати у розбудові рішень, орієнтованих на потреби кожної дитини. Вперше прийомні сім'ї отримують спеціалізовані знання, навички та супровід, необхідний для виховання дітей з інвалідністю, адже саме ці діти впродовж тривалого часу найчастіше опинялися в умовах інституційного догляду через брак неуважних (*не чути*)...

Кількість патронатних сімей, які забезпечують дітям тимчасовий догляд та захист на період подолання складних життєвих обставин майже потроїлася з понад 150-ти до майже 710 сімей. Завдяки цьому, завдяки цим зусиллям України впродовж трьох останніх років близько 4 тисяч 300 дітей отримали необхідну підтримку в сімейному середовищі, що дозволило запобігти численним випадкам влаштування дітей до інституційних закладів.

ЮНІСЕФ також високо цінує рішення Верховної Ради України та уряду щодо продовження фінансування забезпечення житлом великих прийомних сімей, які були евакуйовані, переміщені, повернулися до України або є новостворені.

Водночас житло є лише на перший погляд. Не менш важливо забезпечити таким сім'ям безперервну професійну, соціальну підтримку, щоб вони могли успішно адаптуватися до нових умов, інтегруватися в громади, отримувати необхідні послуги та долати ті додаткові виклики, які постають у зв'язку з вихованням великої кількості дітей під час війни.

Ми також вітаємо зростання відповідальності та лідерства регіонів у просуванні реформи в громаді. Все більше областей і територіальних громад розробляють власні програми розвитку сімейних форм виховання та підтримки сімей, а також передбачають необхідне фінансування в місцевий бюджет. Це важливе свідчення того, що реформа поступово виходить за межі окремих ініціатив

та стає невід'ємною частиною місцевої політики у формуванні стабільного фінансування.

Паралельно уряд України та органи місцевої влади продовжують інвестувати у зміцнення кадрового потенціалу системи захисту дітей на національному, регіональному та місцевому рівнях, а також у забезпеченні фахівців необхідними ресурсами та інструментами для роботи. ЮНІСЕФ має честь підтримувати ці зусилля разом з Координаційним центром та організаціями громадського суспільства, адже якість і сталість сімейно-орієнтованої системи значною мірою залежить від спроможності системи саме на рівні громад.

Крім того ЮНІСЕФ підтримує Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України у зміцненні спроможності місцевих надавачів соціальних послуг шляхом надання багатьох малих грантів. Саме ці організації й надалі допомагають прийомним, патронатним та іншим сім'ям забезпечувати належний догляд і виховання дітей. На сьогодні майже 47 тисяч дітей та піклувальників вже отримали необхідні соціальні послуги.

Наступний етап реформи полягає у переході, переході від створення успішних моделей до їхнього системного впровадження та масштабування по всій країні. Масштабування означає не лише збільшення кількості сімейних форм виховання чи фостерів, воно має забезпечити якість, сталість і рівний доступ до підтримки для кожної дитини, незалежно від того, в якій громаді дитина проживає. Для цього необхідна чітка нормативно-правова база, сталі механізми фінансування на державному та місцевому рівні, достатня кількість підготовлених і забезпечених ресурсами фахівців, якісне ведення випадку, так званий кейс-менеджмент, доступність соціальної, медичної, реабілітаційної і освітньої послуги на рівні громад.

ЮНІСЕФ продовжуватиме підтримувати державу технічною експертизою, даними, доказовою базою. Водночас справжній успіх реформи означатиме створення системи, яка буде функціонувати, ефективно захищатиме дітей незалежно від життєвого циклу цих чи інших проєктів щодо підтримки.

І найголовніше, ця система повинна бути системою, у якій кожна дитина в Україні має можливість зростати в безпечному, люблячому, турботливому сімейному середовищі.

Дуже дякую.

СКРИПКА Т.В. Дякую.

Вибачте, шановний наш представник, наші міжнародні партнери, ми вам дякуємо звісно за вашу підтримку і за вашу позицію, за те, що ви постійно надаєте ту посильну і непосильну допомогу власне для того, щоб відбувався розвиток сімейних форм виховання. Але враховуючи обмеження часу і те, що ви зараз будете від'єднуватися від наших слухань, то у нас, у колеги Павла Миколайовича зокрема, є питання, тому що, я так розумію, у блоці обговорення вас не буде. Тому, будь ласка, уважно, зараз до вас буде запитання від Павла Миколайовича.

Дякую.

СУШКО П.М. Дякую.

Тут синхронний переклад буде, так? Я хочу подякувати, по-перше, за ту допомогу, яку надає представництво ЮНІСЕФ Україні. Разом з тим, ви активно підтримуєте реформу деінституалізації і при вашій підтримці вона вже майже 10 років відбувається. Але разом з тим, сімей прийомних стає менше, ніж було до того, як вона почалася при вашій підтримці. От питання у мене таке. Ви сказали, що на шляху до Євросоюзу, яким саме документом передбачається ліквідація закладів, чи дійсно ви вважаєте, що заклади необхідно ліквідувати до кінця реформи? І назвіть, будь ласка, яка країна це зробила, щоб ми взяли приклад.

Дякую.

_____. Доброго дня, шановні колеги. На жаль, Шаміза мусила відлучитися, тому що була нагальність. Але, Павло Миколайович, ЮНІСЕФ ніколи і разом з партнерами, з державними партнерами не заявляв про необхідність

ліквідації закладів інституційного догляду. І здається, що вся реформа, вона не про це, вона дійсно про забезпечення сімейних форм виховання, необхідних послуг і так далі. Питання було в тому, що якщо правильно реалізовується ця реформа, про яку ми сьогодні говоримо, то напевне з певним часом таких закладів все менше і менше буде діяти, все менше і менше буде виявлятися потреба.

СУШКО П.М. Можна просто коротко, країна, яка країна? Дайте просто, щоб не затягувати час, яка країна вже це зробила – повністю відмовилася? Чи дійсно від нас вимагають ліквідації закладів? Бо зараз активно йде ліквідація будинків дитини, завтра будемо розглядати на ТСК це.

_____. Здається, це виходить за повноваження ЮНІСЕФ – відповідати зокрема на це конкретне питання.

СКРИПКА Т.В. Дякую.

Колеги, я не буду зараз продовжувати цю дискусію, тому що у нас з повагою до присутніх, у нас парламентські слухання сьогодні, комітетські, вибачте, слухання, присвячені трошечки іншій темі, хоча всі критичні питання, які є, вони дійсно зрозумілі, тому що вони, ця система в плані має, стагнує, я ж кажу, власне це є свідченням того, що відбувається.

Але я прошу дотримуватися регламенту і переходити до наших наступних доповідачів, виступаючих. Сьогодні у нас був заявлений виконавчий директор Асоціації міст України пан Олександр Володимирович Слобожан, але Людмила... Він є, да? Олександр Володимирович, ви з нами на зв'язку?

СЛОБОЖАН О.В. Так, я з 6-ї години ранку на всіх комітетах по бюджету був. Але основна увага до дітей, тому що в такому потужному складі, сьогодні велика вдячність. Готовий по регламенту чітко виступити коротко.

СКРИПКА Т.В. Дякую. Тоді прошу до слова.

СЛОБОЖАН О.В. Перший момент. Оскільки сьогодні відбуваються слухання, це велика вдячність, і всі, хто сьогодні під'єднані, знайшли час, це важливий момент. Тому особлива вдячність безпосередньо людям, матерям, батькам, які прийняли цих дітей, опікуються цими дітьми. Це величезна вдячність і надважливо, щоб ми сьогодні зробили протокол за результатами слухань і насправді змінили систему.

Другий момент. Теж подяка, новий закон, складно йшов, відбулась вже перша зустріч, тут пана Потураєва зараз немає, провели ми з вашим комітетом по питанням застосування нового закону першу зустріч, тут величезна вдячність, я Павла Миколайовича декілька разів просив, зустріч організована була з Асоціацією міст, все-таки до нас приходять правоохоронці і нам необхідно, особливо службам у справах дітей, все, що ми обговорили б на цій зустрічі як представники асоціації викласти, комітет має це право, викласти і ваша логіка як ініціаторів, авторів і проштовхувачів цього закону абсолютно для нас зрозуміла.

Щодо відповідальності. Сьогодні колега моя з Волинської області звернула увагу про персональну відповідальність, але необхідно оце роз'яснення, трактування, щоб не було знов колективної безвідповідальності. Це другий момент.

Третій момент. Ми, як тільки був підписаний закон, одразу провели дослідження, Асоціація міст об'єднує 1092 територіальні громади - це сільські, селищні, міські, я статистикою потім поділюся, кому цікаво. У нас верифікований телеграм-канал, там будуть цифри респондентів, хто брали участь в опитуванні, частина з них сьогодні підключена.

Але до проблем і прохань за результатами парламентських слухань. Дивіться, нестача кандидатів, 92 відсотки наголошують усіх громад, у яких 100 відсотків створені служби і вони, ці служби, працюють. І сьогодні ми почули батьків, і без фінансової підтримки цих кандидатів не буде.

Другий момент, що можна вирішити тривалість судових процесів.

Третій момент: відсутність фінансування. Але абсолютно ми подивилися проєкт Державного бюджету на 2027 рік і правильно колеги тут зазначили, ну там немає дитиноцентричного підходу. Тобто заяви розходяться з реальним фінансуванням.

Про кадровий дефіцит. Я тут хочу підтримати пана Сушка. Дивіться, якщо на центральному рівні не можна заповнити кадрами, навіщо створювати ще якісь системи? Є повноваження органів місцевого самоврядування. Ми б знайшли кадри. Ми б знайшли кадри, враховуючи новий закон, але коли ми дивимося проєкт державного бюджету, ну ніхто не піде працювати на таку зарплату.

Тут були історії, люди ділилися своїм особистим, то я відверто з вами поділюсь. Я провів в окупації більше місяця, і люди втратили житло, безпосередньо працюючи в соціальній системі, і потім вони працюють з тими ж людьми, які потребують соціальної підтримки. А зарплати вони ніякі не отримують! І ми дивимося знову проєкт державного бюджету.

Тому пропозиції конкретні, я дуже вас прошу. Сьогодні у громад забирають 4 відсотки податку на доходи фізичних осіб. Це всі громади: і Харківщини, і Сумщини, і Чернігівщини. З яких коштів реалізовувати нові повноваження? І коли ми дивимося, що на Генеральну прокуратуру додають майже такий обсяг коштів, плюс 42 відсотки, ну вибачте, плакати хочеться! Який дитиноцентричний бюджет? Навіщо додавати?

І можна це поправити поправками, і ми вас будемо просити внести ці поправки і залишити 4 відсотки громадам для повної реалізації повноважень по службах у справах дітей.

Наступний момент. Реверсна дотація. 218 громад, з них 150 сільських, селищних. Наше дослідження повністю кореспондується, там, де є підтримка, от ви чули сьогодні по Київщині, 35 громад, які надають підтримку цим сім'ям, і завдяки співпраці з регіональною владою, і з фундацією пані Олени Зеленської, за що велика вдячність, а їм урізають фінансування, в них вилучають ці кошти на наступний рік, бо кажуть - у нас дефіцит відповідно бюджету, і додають на апарат

Секретаріату Кабінету Міністрів. Коли прем'єр вам говорить про те, що дефіцит коштів, а на 140 відсотків збільшуються видатки безпосередньо в державній службі. Ми не можемо зрозуміти, чому цим громадам 218-ти, які працюють з цими сім'ями, не залишити відповідно реверсну дотацію.

І останній момент. З 1 жовтня пропонують підняти ціну на газ у півтора рази, 26 тисяч гривень за тисячу кубометрів. Жодна бюджетна установа не потягне цього. І ці кошти не були закладені. І в нас до вас велике прохання: зупиніть, будь ласка, цей процес. Ми розуміємо, що потрібні додаткові премії та мільйони гривень працівникам НАК «Нафтогазу», але якщо ми говоримо про дитиноцентричний підхід, давайте ці пріоритети, я назвав декілька статей, які не торкаються ні безпеки, ні оборони, які можна спокійно поправками народних депутатів перенести в проєкті державного бюджету на 2027 рік, забезпечити працівників цих служб нормальною зарплатою, набрати нормальні кадри і відповідно забезпечити сім'ї і підтримкою, і фінансуванням, і в нас все це пораховано, цих коштів вистачить.

І наостанок. Тут говорено про відповідальність. Не треба нових законів приймати. Ми вам дякуємо за законодавчі ініціативи, але підзаконними актами усунути дублювання звітності цих працівників, які мають працювати з дітьми, а не заповнювати непотрібну звітність відповідно. А потім безвідповідальність все одно залишається.

Тому вибачте за емоції. Я прослухав з самого початку всіх абсолютно і велике прохання, ви можете, ви ті народні депутати, які можуть змінити цю ситуацію, подавши ці поправки і насправді створивши бюджет 27-го року дитиноцентричний, а на 26-й рік не допустити, щоб все, що допомогли і донори, і все, що ви зробили безпосередньо, і все, що за ініціативи першої леді, щоб це не потонуло у підвищених тарифах на газ і пішло на премію окремому топменеджменту.

Дякую.

СКРИПКА Т.В. Дякую, Олександр Володимирович.

Знаєте, тема бюджету, дійсно вона буде і ці дебати і обговорення триватимуть. Але я хотіла би, знаєте, зараз трішечки що сказати, от мені так би хотілося, щоб у нас Державна служба у справах дітей, от сьогодні пані Валентина голова державної служби, отак би захищала свої служби у справах дітей, як захищає сьогодні Олександр Володимирович свої громади. От насправді до мурах. Дякую вам за вашу позицію, за цей постійний захист територіальних громад, за те, що у них є дійсно такий тил. І ми сподіваємося, що усі служби у справах дітей будуть мати такий тил в особі Державної служби у справах дітей у майбутньому.

А зараз я хочу надати слово Оксані Анатоліївні Філіпішиній – заступниці керівника аналітичного відділу Української Гельсінської спілки з прав людини і абсолютно точно фаховому експерту, який дружній до нашого комітету. І постійно дякуємо вам за те, що ви з нами, дякуємо. Оксано Анатоліївно, вам слово.

ФІЛІПШІНА А.А. Дякую, Тетяно Василівно, за довіру і добрі слова на мою адресу. Я вкладаюся в таймінг 5 хвилин, чітко по таймінгу.

Ще раз, шановна Тетяно Василівно, шановні народні депутати, присутні! Державна політика захисту прав дітей має керуватися двома непорушними принципами, на моє переконання, це найкращими інтересами дитини та інституційною сталістю. Діти та їхня безпека не можуть залежати від каденцій уряду, політичних брендів чи змін персональних пріоритетів. Усе краще, що розроблялося роками в рамках деінституціалізації має розвиватися і адаптуватися до умов війни, а не перекреслюватися задля аналогічних проєктів під новими назвами.

Сьогодні маємо тривожний парадокс: попри суттєві державні видатки та донорську підтримку офіційні дані Державної служби у справах дітей фіксують скорочення мережі сімейних форм виховання. Кількість ДБСТ, прийомних сімей, сімей опікунів, які припиняють функціонування через евакуацію, втрату майна чи виснаження батьків практично дорівнює кількості нових. Чому? Бо гроші не компенсують безпековий вакуум. Створення прийомної сім'ї чи ДБСТ – це довгострокове рішення, і в умовах війни люди не знають, де вони опиняться завтра,

і не беруть на себе відповідальність за державну дитину без чітких державних гарантій. Про яку стабільність можна говорити, коли передача до Пенсійного фонду виплат на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та патронат спричинили затримки на декілька місяців.

Крім того, понад 70 відсотків статусних дітей, які перебувають сьогодні під опікою, держава зберігає дискримінацію – виплати лише до 18 років, тоді як в інших сімейних формах за певних умов – до 23-х. А соціальний супровід у перший і останній рік перебування під опікою чи піклування.

Все це має спонукати, на мій погляд, до того, що разом із намаганням втримати хоч якийсь розвиток сімейних форм виховання, державою не менш активно мають підтримуватися тимчасові форми влаштування дітей, які чекають на свою родину, в тому числі і для того, щоб розвантажити прийомні сім'ї і ДБСТ.

Відтак пропоную комітету звернути увагу на три системні виклики. Перший: заморожування інфраструктури та нормативне дублювання. Замість усунення прогалин у чинних інструментах держава створює паралельні юридичні конструкції. Наочний приклад – малі групові будинки та послуги «Сімейна домівка». Мережа МГБ створювалася за державні кошти як інструмент деінституціалізації для догляду дітей, яких не вдалося влаштувати в сім'ю. Зі зміною політичних векторів розвиток МГБ припинили, а фокус змістили на нову послугу «Сімейна домівка». Сьогодні МГБ фінансується лише на утримання дітей, проте аналогічна за змістом експериментальна послуга «Сімейна домівка» повністю фінансується з державного бюджету.

Наслідок для громад: збудовані за бюджетні гроші приміщення МГБ сьогодні стоять пустками в переважній більшості. Місцеві громади опинились у правовій пастці, вони не можуть використати ці об'єкти під інші соціальні потреби, наприклад, для ВПО, ДБСТ, адже це кваліфікуватиметься як зміна цільового призначення бюджетних коштів і потягне за собою кримінальні провадження. Це класичний приклад того, як відсутність тяглості політики перетворює державне

майно на заморожені пам'ятники, поки діти залишаються без догляду, а громади втрачають будь-яке бажання втягуватись в реалізацію нестабільних ідей зверху.

Друге – бар'єри на шляху розвитку патронату. Патронат на сьогодні – єдина тимчасова форма влаштування в сім'ю, яка демонструє зростання, але держава сама поставить йому підніжку, якщо не усуне наступне. Мобілізаційна прогалина. У статті 23 Закону «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» закріплено відстрочку для опікунів, прийомних батьків та батьків-вихователів. Патронатні вихователі та їхні помічники з числа членів сім'ї випущені з уваги. Мобілізація вихователя в патронатній парі руйнує послугу, а дитину знову відправляють до лікарні чи інтернатного закладу.

Фінансова нестабільність. Непоодинокими є випадки затримок із виплатою грошового забезпечення, як і на всі сімейні форми виховання дітей, в тому числі так званих підйомних. Інформаційний вакуум, який стосується всіх сімейних форм і патронату в тому числі, в контексті відсутності системи державної інформаційної кампанії для громадян та громад.

Третє – відсутність системних житлових гарантій для ВПО, які виховують дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Більшість ДБСТ та прийомних сімей, сімей опікунів з окупованих і прифронтових територій втратили житло. Точкова допомога приватних фондів – це чудово, але вона не є державною гарантією. Без чіткого державного механізму компенсації за забезпечення житлом релокованих сімейних форм ми остаточно втратимо їх потенціал. Нагадаю або звертаю увагу на те, що сьогодні житлова субвенція спрямовується виключно на будівництво або забезпечення житлом дитячих будинків сімейного типу.

Рекомендації до рішення комітету. Перше. Внести зміни до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», передбачивши право на відстрочку для патронатних вихователів та їхніх помічників, які є членами сім'ї патронатного вихователя, на період дії договору.

Друге. Внести зміни до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», передбачивши допомогу на підопічну дитину до досягнення нею 23-річного віку у разі продовження навчання.

Третє. Доручити Мінсоцполітики розробити порядок на додаток до 1285, який дозволить громадам юридично безпечно розконсервувати або перепрофілювати об'єкти МГБ під актуальні соціальні потреби без ризику кримінального переслідування або відновити їх цільове фінансування.

Наступне. Привести у відповідність до закону Постанову 866 у частині супроводу сімей, дітей під опікою та піклуванням.

П'яте. Затвердити державну програму житлових гарантій для релокованих прийомних сімей, сімей опікунів, патронатних родин, наприклад, компенсацію витрат за оренду житла на період виконання обов'язків щодо дітей.

А також розгорнути національну інформаційну кампанію з популяризації патронату.

Дякую за увагу. Пропозиції до рекомендацій комітетських слухань надаю секретаріату.

СКРИПКА Т.В. Ну я ж казала, експерт.

Аксано Анатоліївно, дякую вам. Дійсно, ну все це дуже болісно. І я думаю, що Сімейна домівка, ця послуга, це взагалі окремо тема, тому що абсолютно точно ніхто її до кінця не розуміє, як вона з'явилася, чому вона задвоює існування малих групових будинків. І взагалі, навіть служби у справах дітей, досить багато звернень і запитань від них надходить саме тому, що всі ці задвоєння, вони, на жаль, гальмують розвиток в тому числі сімейних форм виховання і наближених, так, такі, як патронат, тому що давайте говорити відверто, що і сімейна домівка, і патронат це тимчасово. Так. Тому я би тут також розмежовувала трішечки всі ці сімейні форми виховання.

Ну і зрештою, так само, як ми давали слово нашим шанованим батькам, у нас сьогодні на онлайн-зв'язку присутній Руслан Копцев, він є членом офісу дітей та

молоді «ДійМО», який власне мав досвід виховання в сімейних формах виховання. І от саме з його досвіду і з того, що він пережив, і зараз він активно працює, відстоює і захищає права дітей-сиріт і дітей, позбавлених, зокрема вже тих, яким виповнилося 18 років і 23.

Руслане, ти з нами на зв'язку?

КОПЦЕВ Р. Так-так. Скажіть, будь ласка, чи добре чути мене?

СКРИПКА Т.В. Так. Тебе добре чути.

Будь ласка, ми тебе готові слухати. Тобі слово.

КОПЦЕВ Р. Дякую.

Мене звати Руслан. І вже Тетяна Василівна зазначила, я представляю офіс дітей та молоді «ДійМО». Проживаю на Сумщині прифронтовій, в місті Ромни. Власне кажучи, трошки про свій досвід. Я зростав до 8 років у дитячому будинку в місті Суми, потім мене забрали в прийомну сім'ю, яка вже виросла через рік до дитячого будинку сімейного типу. Мої батьки виховали і продовжують виховувати 14 дітей. Планують взяти ще одну, ще декілька дітей саме з родинними зв'язками. Це декілька братів і сестер.

І сьогодні багато хто говорив про сімейні форми, про проблеми, про ДБСТ, прийомні сім'ї. Єдине, що хотів би сказати від себе. На сьогодні я бачу, що дитячий будинок сімейного типу, а далі я буду називати його сім'єю, бо це дійсно сім'я, він працює, і він працює тоді, коли є державна підтримка. Власне кажучи, більшість дітей з моєї родини вже виросли, дехто має навіть своїх дітей. І я би, можливо, десь задумався над тим, аби створити прийомну сім'ю чи ДБСТ, але на сьогодні я не бачу тієї підтримки від держави, аби зробити такий впевнений крок.

То перейду до проблем. Сьогодні багато звучало про фінансове забезпечення. Це першочергове, про що хотілось би сказати. Батьки на сьогодні беруть величезний тягар, і ми особисто, діти в прийомних сім'ях, в ДБСТ це спостерігаємо. Держава

звісно робить крок і я вдячний за те, що сьогодні вже батькам підняли винагороду за виховання, скажімо так, але на сьогодні того фінансування, яке є, його не вистачає, воно можливо покриває, як говорили інші батьки, десь комунальні платежі, покриває базове, там харчування і так далі. Але візьмемо, нещодавно було 1 вересня, кожній дитині треба закупити нове обладнання, закупити новий одяг, хотілось би одягати дитину кожну на сезон, закупувати новий одяг, а не носити куртку 2 чи 3 роки або те саме взуття. І власне кажучи, про те, що зазначали, треба переглядати надалі фінансування для дітей-сиріт, які виховуються у сімейних формах.

І про що ще хотів би сказати? Про те, наскільки залежать умови проживання дітей в сімейних формах від того, в якій громаді вони знаходяться. Тому що зараз це перетворюється на, скажімо так, лотерею через те, що в одній громаді, наприклад, міський голова, те, що я спостерігаю, бачить проблеми родини, іде їм назустріч, ставить пріоритети, в той час, як у нас, наприклад, на Рівненщині, міський голова може приїздити раз на рік, коли хтось приїде з області або з Києва і вручити грамоту, сфотографуватися, і на цьому все. То не може бути державна політика побудована на тому, аби не була включена місцева влада і зацікавлена в тому, аби допомагати таким родинам і ставити їх у пріоритет. То і, власне, ми як діти не маємо страждати через те, в яку громаду ми потрапили і як до того ставляться місцеві депутати і місцева влада.

По-друге, хотів би про що зазначити. Я саме у 8 років потрапив у дитячий будинок сімейного типу і тоді хотілось би бачити підтримку психолога, підтримку і роботу соціальних служб, на жаль, так і далі відбувається, про що хотів би сказати. Сьогодні наша служба місцева, я їй вдячний, бере на себе багато повноважень через те, що десь соціальний центр не працює, центр соціальних служб, тобто не надається десь психологічна підтримка, юридична, а юридична, вона потрібна, наприклад, тим самим студентам-сиротам, які виховуються після 18 років, або коли вони вступили до коледжу.

Тобто хотілось би бачити ось це, щоб держава чітко розмежовувала, чим має займатись центр соціальних служб, а чим має займатися служба у справах дітей. Бо

оцей перебір функцій, який на себе беруть, цього точно не має бути. І щоб дитина знала: ось є психолог, я можу до нього піти і цього не будуть знати ані батьки, ані служба у справах дітей, про це буде знати тільки цей психолог. І так само має бути з юристом і будь-яким іншим соціальним супроводом. Тобто щоби дитина, яка проживає в сім'ї, знала, що ось є такий центр, куди можна звернутись. І звісно, соціальний працівник має всіляко допомагати, в тому числі і батькам, з тим, щоб надавати допомогу, шукати, можливо, де дітям відпочити або цілій сім'ї. На жаль, зараз цим займається чомусь служба у справах дітей.

Ну і про те, що зазначала пані Дар'я Касьянова. Сьогодні, на жаль, держава і міжнародні благодійні фонди, громадські організації забувають про старі ДБСТ, про прийомні сім'ї, але вони не можуть фінансувати надалі без тої підтримки, і це, на жаль, є така собі системна проблема. Коли створюється новий ДБСТ, я пам'ятаю, як у нас це було, тоді вперше наша громада отримала державну субвенцію на закупівлю житла, приїздив і омбудсмен і планувався приїзд Першої леді України, і було багато чиновників. І тоді закуповувалися меблі і надавалась всіляка підтримка, але пройшло вже з того моменту, це було у 2017-му чи 2018 році, пройшло багато час, і сім'я і та побутова техніка, і, можливо, те, що надали тоді благодійники, воно зношується з часом. І тут теж потрібна підтримка, аби про такі ДБСТ, про такі прийомні сім'ї не забували.

Я візьму звичайний приклад, де зараз в чому є там потреба. Ну і взяти, наприклад, навіть ноутбук або планшет, який треба зараз кожній дитині в Сумській області беззаперечно, бо у нас переважно дистанційне навчання триває, то він вартує від 10 до 20 тисяч. Взяти від 5-ти до 10 дітей в сім'ї, то це неймовірна сума, скажімо так, на те, щоб батькам це закрити.

За цей час, поки там відкрився ДБСТ, зношуються меблі і побутова техніка. А зараз із відключеннями світла в Сумській області дуже є перебої зі світлом і в тому числі побутова техніка зношується. І якщо брати дитячий будинок сімейного типу, то це приватний будинок. Там постійно потрібно вкладати кошти в ремонт, постійно

щось побутово, скажімо так, закривати потреби і тобто в цьому теж має бути підтримка.

То що хотів би бачити від держави? Держав має стати таким собі ефективним, скажімо, посередником. Є благодійний фонд, він приходить до держави, це має бути центр соціальних служб. Приходить і говорить: у нас є така благодійна допомога, скажіть, яка сім'я цього потребує. Не батьки повинні бігати і шукати благодійні фонди, і не шукати те, де знайти цю підтримку, а держава має стати тим посередником, який скаже: ось, батьки, є такий благодійний фонд, будь ласка, зверніться туди. Бо держава має і документи на сім'ю, і підтвердження того, що така сім'я існує, і, власне кажучи, те, що, скажімо так, є підтвердження того, які потреби їм потрібно закрити.

Ось якось так. Дякую всім за увагу. Сподіваюсь, у таймінг вклався.

СКРИПКА Т.В. Дякую, Руслане.

Насправді мені як представниці держави дуже складно сприймати те, що я повинна виступати координатором для того, щоб благодійні фонди... Я дякую, звісно, всім нашим міжнародним партнерам, всім існуючим громадським організаціям, благодійним фондам. Але мені соромно сьогодні за державу, що ми повинні виступати там координатором і ми не можемо сьогодні, маючи, я впевнена, що ми маємо ресурс і в тому числі з допомогою міжнародних партнерів, і держава повинна сьогодні задавати політику, координувати це, а не перекладати на плечі громадськості, якій знову ж таки ми дякуємо. Дякуємо тобі, Руслан.

І переходячи знову ж таки до наших партнерів, до міжнародних в тому числі, у нас сьогодні директор і міжнародна благодійна організація «Партнерство «Кожній дитині» Дибайло Василина Дмитрівна. Будь ласка, вам слово. Ми вас не чуємо поки що.

ДИБАЙЛО В.Д. Добрий день. Чутно?

СКРИПКА Т.В. Чутно, так.

ДИБАЙЛО В.Д. Вітання, шановні колеги. Дякуємо комітету за таку чудову ініціативу. Мені здається, що це правильно кожного року, напевно, було би обговорювати ті виклики і ті проблеми або перспективи розвитку, які існують у сфері сімейних форм виховання. Для того щоб там, можливо, трошки скоротити час, я не буду зупинятися, можливо, на моментах, які вже мої колеги запропонували, це і Дар'я Касьянова, і Аксана Анатоліївна, всі ці пропозиції ми також підтримуємо.

Хочу звернути увагу все ж таки і почати свій, можливо, виступ, недавно я зустріла коментар у фейсбуці, це відкрита інформація, тому я зачитаю. Це Дарина Брикайло пише: «Я можу сказати як людина, яка тільки стає на цей шлях. Так, закликів достатньо, соціальної реклами вже достатньо. І я, мама трьох дітей, розумію, що недостатньо усвідомлення, а що буде далі. Я сліdkую за багатьма прийомними сім'ями і проблеми однакові. Тобто мене не треба мотивувати, мені необхідно дати розуміння, що держава мене підтримає на цьому шляху не лише словами, а й діями». І цей коментар, який останніми днями написаний, в принципі гарно демонструє те, що дуже важливо для тих потенційних нових кандидатів, для тих молодих людей, які вже мають досвід виховання дітей, щоб вони розуміли, яка ж підтримка, яка система буде надана їм далі. Тому минулого року ми спільно з робочою групою, куди входили багато громадських і благодійних організацій, а також самих батьків-вихователів, опікунів, піклувальників, представників надавачів соціальних послуг, працювали над розробкою нової редакції стандарту соціального супроводу сімейних форм виховання.

Пані Людмила Шемелинець вже оголосила, що однією з ключових змін, яку ми запропонували впровадити, це все ж таки такий соціальний супровід і таку послугу повинні отримувати не тільки прийомні сім'ї і ДБСТ, а також опікуни і піклувальники на постійній основі. Оскільки ми сьогодні чули вже статистику, що близько 70 відсотків дітей на сьогоднішній день перебуває саме під опікою і

підклуванням, і певно можна сказати, дискримінаційна норма щодо того, що вони не можуть на постійній основі отримувати цю підтримку.

Тому дякуємо міністерству, що ми ефективно над цим працюємо, над цими змінами, але тут потрібна підтримка і саме народних депутатів, оскільки така зміна передбачає збільшення фінансування.

Друга проблема, яку ми обговорювали і з громадами, і з самими отримувачами, прийомними сім'ями, це те, що надання послуги зараз стає обов'язком громад, і ми вже сьогодні чули багато проблем про саме кадри, про їхнє забезпечення. Тому наша наступна пропозиція, що така послуга соціального супроводу сімейних форм виховання повинна фінансуватися з державного бюджету. Сьогодні багато говорили про бюджет, який сьогодні поданий, і ми також просимо розглянути питання – можливості фінансування саме послуги для всіх форм сімейного виховання саме з державного бюджету.

Не буду звертати зараз увагу, але вже про це говорилося, ми також це підтримуємо, це виплати і підтримка саме опікунів-підклувальників і дітей, які перебувають під опікою і підклуванням.

Ну і також хочу підтримати пункт, який стосується саме, про який уже сказала Аксана Анатоліївна, що це зміна до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». На сьогоднішній день ми чомусь не розглядаємо патронат як сімейну форму виховання і мало про це говоримо, але за міжнародними стандартами патронат на сьогоднішній день і є частиною все ж таки сімейних форм альтернативного догляду. Тобто це одна з форм, яка на шляху перебування, коли дитина не може бути у своїй біологічній родині. Дитина може повернутися або отримати інші сімейні форми виховання. І тому підтримати саме сімейні форми виховання і патронат в тому числі. Потрібно також це враховувати і про це говорити.

Тому ми надамо більш детальні рекомендації вже у письмовому вигляді, але просимо включити саме ці законодавчі зміни і їх обговорення.

СКРИПКА Т.В. Дякую. Дякую, пані Василю.

Ну в мене інша трішечки думка з приводу патронату. То я чомусь не розумію, чому патронат відносять до сімейних форм виховання. Це альтернативний догляд, який власне і є для дитини. Тому давайте отут не плутатися саме в напрямленнях і формах, так. Це окрема дискусія. Я розумію ваше також там «чомусь», але оце «чомусь» це сьогодні не предмет нашої розмови і дискусії.

І знову ж таки, колеги, зараз я перепрошую, ми трішечки порушимо регламент, тому що пані Людмила Шемелинець має йти, у неї інша зустріч. Я просто попросила Людмилу Миколаївну, щоб вона трішечки відрефлексувала і якусь позицію власне міністерства озвучила, тому що сьогодні здебільшого цю всю проблематику вже озвучували. І я думаю, що ми хочемо почути якусь позицію міністерства на всі ці проблеми, які були озвучені, власне що от, ваше яке бачення, які далі ваші подальші кроки, враховуючи бюджет, враховуючи задвоєння, враховуючи ті самі територіальні ваші ініціативи, будь ласка, відреагуйте нам, бо це важливо для нас.

ШЕМЕЛИНЕЦЬ Л.М. Дуже дякую вам за таку можливість. Перепрошую, що прийшлося трошки порушити регламент. Насправді я дуже вдячна і пані Аксані, і всім виступаючим іншим про те, що проблематику, яку бачимо ми, бачите ви, і у Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності чітка позиція, що всі проблеми, ми точно маємо рухатись в напрямку їх вирішення. І кожне звернення і від батьків-вихователів, від прийомних батьків і щодо питань внесення змін до Закону про мобілізацію, в нашому урядовому законопроекті, про який я говорила, який на базі комітету буде доопрацьовуватись на базі двох, альтернативного і основного, якраз нами і було подано пропозицію щодо вирішення цього питання по патронатним вихователям.

Що стосується дітей під опікою і піклуванням. Безумовно, ми абсолютно згодні, і як я вже в своєму виступі казала, я не хочу повторюватися, що це несправедливо по відношенню до дітей, перший рік супроводу і останній перед

досягненням повноліття, тому ми зараз працюємо спільно і з Координаційним центром, і спільно з нашими партнерами, це і асоціації, це і ЮНІСЕФ, бо вони так само багато працюють з дітьми, і з місць, з регіонів приносять нам проблематику, з якою ми потім разом спільно вирішуємо, що робити і яким чином найкраще врегулювати це питання. Це якраз і постійний супровід дітей, які під опікою і піклуванням, і підвищення виплат, бо підвищення виплат якраз є в нашому законопроекті, про який я знову ж говорила.

Так само ми зараз працюємо з нашими колегами, партнерами з офісу «ДійМО», з якого виступав представник з приводу підвищення соціальних стипендій, бо вони на сьогодні є мізерними, і насправді неможливо забезпечити собі якесь пристойне життя, житло для молодих людей, які є студентами, за ті кошти, які передбачені законом.

Що стосується тимчасового перепочинку, про який говорили наші мамини-виховательки, то якраз в тому законі, який вчора підписав Президент, 4599, передбачено, що ця послуга 5 років буде фінансуватися за рахунок державного бюджету. Ми говоримо якраз про ту можливість... Чому були забрані ці послуги на рівень державного бюджету? Якраз для того, щоб можна було відпрацювати ту модель, яку буде працювати гарно. Бо насправді деякі територіальні громади запустили ці послуги по тимчасовому перепочинку, і почали до нас приходити звернення і такі відгуки, коли ми опитували, що немає попиту на цю послугу нібито. Потім почали розбиратися, але насправді будь-яка нова послуга, якщо вона невідома для людей, то вона запроваджується дуже, скажемо так, незрозуміло і не кожен готовий нею скористатися.

Тому ми забрали цю послугу і ще деякі послуги, це і комплексна реабілітація дітей з інвалідністю, це і супровід під час інклюзивного навчання. Тому ми будемо на державному рівні робити загальну рамку і дивитися, що працює, що не працює, тестувати, і тоді можна буде через 5 років вже говорити про передачу на рівень громад уже працюючого механізму, який вони зможуть підхопити і далі підтримувати.

Тому я насправді всім дуже дякую за такий глибокий аналіз, за те, що поділилися своїми історіями і тим, що найбільше турбує саме безпосередньо вас, шановні мами-виховательки. Бо насправді саме важливе, щоб те, що ми тут пишемо, робимо і приймаємо, воно працювало для тих безпосередньо, хто працює з дітьми, хто дає дітям шанс на щасливе майбутнє. І я дякую вам за вашу величезну роботу і за ваш великий вклад в найкраще майбутнє для наших дітей.

Дякую дуже.

СКРИПКА Т.В. Дякую, пані Людмило. Щоб воно, дай бог, ще працювало. Головне, щоб хоча б не доламало те, що є.

І з повагою і з вибаченнями до Людмили Семенівни, що забрала і трішечки вас посунула, але для нас дуже важлива ваша сьогодні присутність на наших слуханнях, тому що ви одна із основоположниць дитячої сфери у нашій країні. І ті всі сьогодні досягнення, зокрема і сімейні форми, і дитячі будинки сімейного типу, і реформа, про яку ми сьогодні знову ж таки говоримо, про нову стратегію, про минулу стратегію, ви та людина, яка точно стояла у витоків і точно це все починала розбудовувати. І знову ж таки, дякую вам, що ви сьогодні з нами. Нам дуже важлива ваша думка.

Тому я прошу вашого слова до виступу.

ВОЛИНЕЦЬ Л.С. Доброго дня. Ну я насправді не хочу довго говорити. Скажу декілька тез. Це не значить, що вони є абсолютно системними, але декілька.

Перше. Не можна приймати за проблему в законодавстві, коли ви не аналізуєте рівень виконавчої дисципліни. Розумієте, коли не виконується закон, вважати, що його переписати і все з'явиться... Нічого не з'явиться. Повірте мені. А в нас дуже багато в цю реформу включено того, чого просто не виконували на місцях. От в тому числі. І це до тих, кому це здається важливим. Дуже прошу, врахуйте це. Тому що що вам заважає, давайте змінювати в законі - ми сьогодні прийшли до того,

що у нас, вибачте, законодавство перетворюється на такий великий друшляк. Це перше.

Друге. Стосовно тих зауважень, які тут звучали. Ну от, наприклад, про те, що чому це у нас є соціальний супровід сімей тільки в перший рік і в останній рік. Звучить: дискримінаційна норма. Люди добрі, ще живі ті люди, які власне от до цього дотичні. Запитайте, і я вам розкажу, що критично не вистачало соціальних працівників, критично. Не знали, де їх набрати. У нас стояло питання про те, що не запускати прийомні сім'ї, а вони виникли (ви вже напевно знаєте) у 2000 році, тому що, вибачте, Світлана Валентинівна Толстоухова з 1998-го, Галю, якщо вже говорити... *(Шум у залі)* Ні, Галю, подивися постанови Кабміну.

Так от, коли Світлана Валентинівна Толстоухова, яка очолювала Держсоцслужбу, казала про те, що не треба, не дам ні одного соціального працівника ні на прийомні сім'ї, ні на ДБСТ. Немає людей. Яка опіка і все інше, розумієте? Питання не в тому, що хтось вчиняє неправильно, питання в тому, що для того, щоб правильно вчинити, треба знати історію питання. Дуже б радила, дуже. Не тому, що так було там дуже важливо, просто зараз дуже багато що змінюється із того, що протирічить логіці взагалі прийомних сімей і ДБСТ, як ми виписали законодавство. Воно ж виписано не тільки в одному Законі про охорону дитинства.

Вибачте, поки ми імплементували все це, сьогодні ніхто не назве, скільки є законодавчих актів, де виписано поняття «прийомна сім'я», ніхто. *(Шум у залі)*

А? Ви знаєте? Тобто і пенсійні, і всі інші, всі інші, всі інші, розумієте? І воно пов'язано все. Не можна, вибачте, сьогодні смикати одну тему. От зараз купа змін, я знаю, що пише міністерство, зміни до 905-ї, зміни до 866-ї – отак, як вони розуміють зараз Закон 2541. А ці зміни рвуть систему, ну просто рвуть. Ви й інше не отримаєте так, як ви хочете, от з тими змінами, які сьогодні я вже бачила, в тому числі і про територіальні органи.

Колеги, я вас дуже прошу, не думайте, будь ласка, що до вас були неспроможні, бо де б ви прийняли у спадок собі оту кількість прийомних сімей, оту

кількість служб у справах дітей, яких, до речі, не було, які працювали, 1 тисяча (Галя, підтверди), 1 тисяча на всю країну, вибачте. Чому ви отримали спадок, який ви не цінуєте? У вас по принципу: все, що ми зробили, це хорошо, все, що до нас – це погано. Колеги, так не буде.

І я хочу, на жаль, сказати про те, що на зараз виник жорсткий конфлікт між Верховною Радою і Міністерством соціальної політики. Він вже абсолютно очевидний. Міністерству соціальної політики не треба закони, вони рахують так, як вони рахують. От товариш Ільченко пішов, він рахує, що у нас Нацсоцслужба повинна займатися контролем, а не відсутніми соціальними послугами, внаслідок чого зменшується кількість сімей. Це йому не цікаво. Хто вписав в постанову Кабміну перший пункт – Нацсоцслужба займається контролем, і тільки потім третій – надає соціальні послуги? Колеги, ну це те, про що говорила Аксана Анатоліївна, ми самі собі робимо підніжки. Ну де, в якій країні Нацсоцслужба займається питаннями, як прокуратура? Та немає такого ніде. Обіцяла бути короткою. Як завжди.

І ще скажу одну біду, яку я бачу як біду. Я мовчала, я не говорила про неї, бо всі... Те, що у нас відбулося з функціональними повноваженнями, в тому числі Мінсоцполітики, в тому числі Держдіти, коли ви зробили вигляд, що ви не бачите. Ви ідею Держдіти створювати взяли, а функції не взяли. Ну, я розумію, що ви можете не знати, що було у 2022 році, але, колеги, укрупнити функціональні повноваження аж до поняття «захист прав дитини» - це може бути тільки дуже щедра держава. Я скажу вам по секрету, за 30 років все, що ми робили, всі колеги, які мають стаж державної служби, кожна функція - це роки роботи. Роки, коли ти розумієш, який «глагол», що зробити, куди його поставити, дієслово і так далі.

Положення про Міністерство соціальної політики все по дітях вилетіло. І вилетіло на Нацсоцслужбу, бо тоді створили Нацсоцслужбу. І укрупнили аж захист прав дитини. Тепер повернули на Держдіти. А де повноваження? Сьогодні територіальні громади, які щойно-щойно отримали створення ПС і ДБСТ, і їм де прочитати дієслова, що їм робити? Їм, вибачте, захист прав дитини - це занадто

широко. У нас все просто зараз, там, де треба, не треба, той, хто забезпечує права дитини - захищає права дитини, той, хто повинен захищати - дотримується прав дитини. Ну це серйозні речі.

У нас знищена система функціональних повноважень. Її треба відновлювати. І тому всім здається, що закон 2541, він дублює повноваження. Та ні. Той, хто знає, як ходить анкета дитини по усиновленню, той ніколи не скаже, що район дублює громаду, а область дублює район. І тоді не буде пропозицій про те, що а давайте в 905-ту внесемо і у нас буде, одночасно будемо ставити на регіональний облік дитину, і на центральний облік дитину. Шановні, у нас вернеться міждержавне усиновлення, це треба знати. Ну тобто не можна цим гратися, ну будь ласка.

Останнє, про що прошу, ще раз прошу. Не вважайте, що до вас були неспроможні і що ви найсильніші. Оцінку вам поставить час. Дуже швидко. А на зараз у нас, між іншим, всі роки останні, три-чотири, зменшувалась кількість дітей-сиріт на 1,5 тисячі в рік, а в цьому році вже на 2,5 тисячі. Не турбуйтеся, і не треба створювати ніяких сімейних форм виховання. У нас з такими темпами через 5-7 років і дітей-сиріт не буде. Ну, 2,5 тисячі множимо на 5 років. Уже значно поліпшилось, а ті всі влаштовані.

Вибачте мене за емоцію, але я довго не говорила про це. Але я повинна своє сказати, так не можна працювати, як зараз ми працюємо. Тому що будь-яка ініціатива раптом являється найкращою. От хтось хоче, територіальні органи. А ви не хочете Сімейний кодекс почитати? Із 145 норм законів України, де орган опіки і піклування, захист прав дитини.

Давайте згадаємо 2022 рік, початок війни, перша нарада по відновленню України. Тетяна Василівна не дасть сказати неправду. Ми кричимо в один голос: «Нам треба орган опіки і піклування міняти на сімейні суди. Конче потрібно! Починати треба шлях». Що нам відповіли, не буду казати звідки: «Не буде цього ніколи, бо це дуже дороге».

Шановні, можна сьогодні обурюватися органом опіки і піклування скільки захочеш, але його немає куди діти, інакше, вибачте, взагалі вся система просто

рухне! Я маю на увазі отой облік дітей, який повинен бути. Сьогодні про облік дітей ми взагалі не говоримо, а він базовий! Немає обліку – немає розмови. Все інше це спекуляція на дітях, ну або маніпуляція. Розумієте? А у нас сьогодні облік дітей, на жаль, страждає і, по-друге, зменшується.

І позавчора, Тетяна Василівна, згадувала, вчора чи позавчора, Тетяна Василівна, було засідання Асоціації міст і сіл. І я пишаюся тим, що спільними завданнями нам, спільними зусиллями вдалося все-таки забезпечити те, що голова територіальної громади очолює орган опіки і піклування, абсолютно інший погляд на проблему, інший погляд на відповідальність. Отак, ну абсолютно! Але вчора всі до єдиної територіальні громади говорили про те, що вони не мають знань, вони не знають, вони не вміють. Чому? Та тому що, вибачте, в липні минулого року, передаючи повноваження від РДА до територіальної громади, ми просто організували перенос папочек (російською мовою). Підготовки не було, навчання не було. Те, що було, вкрай недостатньо!

Колеги, я знаю, Держдіти, ви почнете говорити, що ви провели два семінари або громадська організація. Повірте мені, повірте мені, поїдьте в території і подивіться, хто і що сьогодні знає, розумієте? Мені немає сенсу на вас намовляти. Тетяна Василівна підтвердить, що говорили громади, розумієте? Я ще раз скажу, я не хочу вас звинувачувати. Подивіться, будь ласка, що на сьогодні відбувається.

І там же відповідь, чому у нас зменшується кількість дітей-сиріт. Там же в спроможності громади, особливо маленької. І ви це знаєте. Справи лежать в ящиках стола, але вибачте... Ну про що ми говоримо? І тому дуже складний період! Дуже складний! Але, колеги, нам треба, по-перше, побачити дитину, а не форми влаштування. Ми зараз всі говоримо про форми влаштування, про якісь нові ідеї, про закони. Давайте про дитину поговоримо: де вона, що вона і що з нею, і що з обліком дітей. От цього, вибачте, ще раз кажу, 2,5 тисячі зменшення кожен рік.

З повагою до всіх, вибачте емоції, але я маю право за 30 років, чесно, я втомилась і мені дуже жаль, коли мені в очі кажуть, що «вы что-то сделали не то». Робіть! Зробіть краще.

СКРИПКА Т.В. Людмила Семенівно, з вашою допомогою. Почекайте, але ж я кажу, що я хочу навіть всіх колег і зокрема представників, Авдеєва Алеся Валеріївна, попросить не сприймати так критично. І я би взагалі досвід Людмили Семенівни сприймала не як якусь критику, а як пораду і можливість взагалі її почути, її досвід, той, який вона має. Тому власне я би так і просила вас сприймати.

Про те, що недостатня увага і недостатньо ви проводите методичної, інформаційної роботи зі службами у справах дітей, це теж правда. І багато служб у справах дітей я знаю, що знову ж таки, не враховуючи свою підпорядкованість, враховуючи те, що ми боїмося сказати, бо це наше керівництво, ну ми ж розуміємо самі всю субординацію того, як на місцях. Вони замовчують просто те, що вони можуть сказати назагал.

Тому, власне, всі ці емоції, будь ласка, сприймайте їх з повагою і як пораду. Але не так, як критику і ні в якому разі не виправдовуйтесь. Тому що тут немає тієї роботи, її взагалі, умовно кажучи, не видно, за те, що можна було би виправдовуватись. Її почати потрібно хоча би робити нормально і в синхронізації, щоб не в конфлікті виконавчої гілки влади з парламентарями, а щоб синхронізуватись. І власне це була мета нашої сьогоднішньої зустрічі.

І я дякую. Звісно, що ми перебрали вже цей регламент, але це важлива сьогодні тема. Це важливо, ми повинні в очі один одному поглянути неемоційно. Тому що я знаю, як проходять засідання тимчасової слідчої комісії. З повагою до моїх колег усіх, у мене інший запит і у мене інша емоція. Мені хочеться, тому що сфера дійсно... Ми всі сидимо і ми всі виснажені! Виснажені не тільки ми, а виснажені наші батьки. Про яке ми можемо сьогодні дозволити собі говорити виснаження, якщо у нас сьогодні батьки, завдяки яким ще... Ми дякуємо за «дякуємо»? Але за «дякуємо» повинен стояти інструмент, ресурс і підтримка.

І сьогодні, знову ж таки, сидимо тут для того, щоб не просто претензіями обмінюватися, а шукати ці рішення, які, можливо, навіть сьогодні з'являться.

Тому, власне кажучи, поступово переходимо... Людмило Семенівно, дякую вам, ви такий тон емоційний задали. І от власне, я думаю, що робіть, ваша настанова, зараз ми і почуємо, які ж є плани по цьому робіть.

Тому ми переходимо до останнього нашого блоку і у нас перспективи розвитку, зрештою, сімейних форм виховання. І я хочу надати слово голові Координаційного центру з розвитку сімейного виховання та догляду дітей пані Ірині Туляковій, яка власне і оце робіть зараз нам пояснить, що ми збираємось у найближчий час робити з тим, щоб покращити розвиток сімейних форм виховання. Пані Ірино, вам слово.

ТУЛЯКОВА І.С. Дякую, Тетяно Василівно. Дуже дякую всім.

Розумію, що всі втомилися, тому я спробую максимально коротко, звичайно, але водночас все ж таки зацентрувати увагу на важливих речах. В першу чергу я бачу, що дуже турбує, і це логічно, питання саме закону, законодавства. Ми чекаємо робочу групу, я думаю, що багато з тих питань, які сьогодні обговорювалися, якраз перенесуться на цю робочу групу, а я зосереджуся саме на розвитку сімейних форм виховання, тим паче, що сьогодні присутня та спільнота, професійна спільнота, яка і створювала, і зараз продовжує розвивати, підтримувати все, що було створено протягом великої кількості років.

Ми сьогодні багато говорили про динаміку розвитку сімейних форм виховання та про проблеми, з якими стикаються прийомні батьки, ми це почули безпосередньо від вас, ми це чуємо щодня: і про опікунів, і піклувальників, батьків-вихователів. Я спробую не повторювати озвучене, хоча багато чого було сказано, а зосередитися на тих системних викликах і рішеннях, на які важливо звернути увагу в наступному етапі розвитку державної політики у цій сфері.

Звичайно, що є величезний виклик, і нам не вистачає прийомних сімей, так, є проблема з тим, щоб втрималися, розвивалися і підтримувалися існуючі сімейні форми, я про це теж скажу. Водночас для нас дуже важливе усвідомлення того, що просто створення сімейних форм, воно нічого не змінює, тому що нам не вистачає

сімей саме для конкретних дітей, які найбільше цього потребують. Для конкретної МаріNELI, яка має складну інвалідність, для конкретного Михайла, який має поведінкові розлади і психічні порушення, з якими не можуть впоратися навіть найпрофесійніші і найкращі вихователі в тих чи інших закладах, з якими ми працюємо, бачимо, які сьогодні маємо, або ті ж самі сімейні форми.

Про тенденції до скорочення кількості сімейних форм виховання, яка спостерігається вже, чесно кажучи, 12 років, тобто ну дуже багато, ми сьогодні згадували. Водночас що з цим робити? Іде війна, війна триває довгий час. І перед кожною громадою, тим паче, що громади тепер несуть відповідальність в тому числі і за створення сімейних форм, має бути чітке розуміння реальної потреби в сімейних формах виховання.

Ситуація в громадах різна, ми сьогодні чули про це, що в одних громадах одна історія, в інших інша. Є громади, де всі діти, які потребують влаштування, вже в сімейних формах, є громади, де в принципі сімей не вистачає і де є розуміння того, які є діти в цій громаді, і навіть знання про те, що за діти потребують сімейного влаштування, немає, голови громад просто не знають своїх дітей.

Тому потрібно не просто збільшення кількості, кількості сімейних форм, ДБСТ чи прийомних родин, а планування їх розвитку відповідно до реальної потреби конкретної дитини в конкретній громаді. Це означає цільовий рекрутинг, якщо в громаді є діти старшого віку, великі групи, діти з інвалідністю, інші потреби, щоби пошук кандидатів відбувався відповідно до потреб. Для цього звичайно, що потрібні дані по дітям, їх характеристики, в тому числі і щодо кандидатів і взаємодобір.

Жоден із цих механізмів не працюватиме без спроможної служби у справах дітей у кожній громаді. У 477 громадах, можливо я десь там цифри сьогодні називала, але мені здається, що вони відповідають, в громадах служба у справах дітей фактично складається з однієї людини. Одна людина має рекрутувати, розвивати сімейні форми виховання, захищати права дітей і, як вже сьогодні згадувала пані Алла, навіть в тому числі частково виконувати послуги соціальної

допомоги, не тільки правову, а соціальну. Звичайно, що це фізично неможливо! І функція, виходить, у керівників громад, вони сприймають її як другорядну, а не основну.

Другий виклик, який найбільш складний до сих пір, це, звичайно, що недостатня кількість рішень для різних дітей. Діти з інвалідністю, зі складними порушеннями, з психічними та поведінковими розладами, навіть буквально перед початком сьогоднішнього засідання я говорила в черговий раз з мамою, яка виховує дітей у прийомній родині з дуже складними психічними порушеннями, і у нас немає рішень для цих дітей, і навіть у закладах цих рішень немає ніяких, ні в тій, ні в іншій формі. Серед дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в закладах, ми знаємо, що вже кожна третя дитина має інвалідність, що для дітей з психічними та поведінковими розладами ми навіть не маємо повних, системних даних, ми не знаємо ні щодо їхніх потреб. І відповідно збільшення сімейних форм виховання не допоможе нам вирішити цей виклик. Нам потрібна спеціальна підготовка батьків та можливість залучення помічника, посилений професійний супровід, звичайно, що гарантований державою доступ до потрібних дитячих послуг, і громади, звичайно.

Паралельно необхідно розвивати нові моделі влаштування дітей, для яких, на жаль, сімейне влаштування поки що не вдається забезпечити. Так, сьогодні вже звучало про Сімейну домівку, це по суті те ж саме МГБ, але з можливістю державного фінансування. І відповідно досвід ніякий новий не створюється насправді, а поновлюється те, що вже існує.

Дуже дякую за пропозиції пані Оксани Анатоліївни. Ми підтримуємо, що потрібно використовувати інфраструктуру в тому числі малих групових будинків для розвитку такої форми влаштування, якою зараз є Сімейна домівка, розвивати соціальну інфраструктуру, в тому числі центри підтримки сім'ї та дитини і центри матері і дитини, це теж важлива частина закриття соціальних потреб, які зараз існують у громадах, і розвантаження сімейних форм виховання.

Звичайно, що спеціалізація сімейних форм або там сімейні домівки, інші форми, ну, наприклад, для дітей з порушеннями, цього недостатньо. Нам потрібно дивитися на те, яку допомогу отримує родина, яка виховує дітей, і тому у наступному етапі реалізації стратегії ми хочемо підняти питання не тільки про виплати, бо про це вже говорили колеги, їх, звичайно, треба переглянути, це база, але в тому числі і про послуги. Стабільне сімейне влаштування, але в тому числі і про послуги. Для стабільного сімейного влаштування має бути реальний доступ до психологічної допомоги, психіатрії. Ми сьогодні про це говорили, це постійна допомога, яка має бути доступна, оздоровлення, тимчасовий перепочинок. І це теж треба зробити тут і зараз. Бо дуже багато ми говоримо про те, що у нас немає спільного бачення. Насправді нічого нового не з'являється, воно є і його просто потрібно взяти і зробити. Сьогодні доступність цих послуг суттєво відрізняється між громадами, у деякі взагалі їх немає, у деяких громадах все ж таки починають створюватися і це прекрасно.

У цьому ж контексті не можна оминати випадки жорсткого поводження та насильства щодо дітей у сімейних формах виховання. Сам факт влаштування дитини у сімейне середовище звичайно, що не означає, що питання її безпеки повністю вирішене. Громада має своєчасно бачити фактори ризику, виснаження батьків, високу інтенсивність догляду, складну поведінку дитини і реагувати до того, як ситуація стає кризовою. Водночас підтримка сімей має поєднуватися з дієвим захистом самої дитини. Саме на це спрямований розроблений оновлений стандарт державний щодо соціального супроводу сімейних форм виховання. Ми підтримуємо ті пропозиції, які стосуються державного фінансування даної послуги. І це передбачає оцінювання потреб дитини, індивідуальне планування підтримки, координацію послуг.

Окрема проблема якісного супроводу, чому у нас служби у справах дітей виконують часто функції фахівців із соціальної роботи, тому що фактично забезпечення фахівців у нас теж мінімальне, у 300 громадах взагалі немає фахівців із соціальної роботи. За результатами оцінювання у 4 областях лише 16 відсотків

працівників мають профільну освіту і дуже часто навіть у нашій соціальній інфраструктурі фахівці не знають, що робити з дітьми з тими чи іншими потребами. Тому потрібен і стандарт, і супровід, і звичайно, що наступне завдання – забезпечити спроможність цю послугу реально надавати, бо фахівців, як вже сьогодні згадувалося, не вистачає, і звичайно, що і послідовність прийняття рішень щодо забезпечення фахівцями соціального супроводу сімейних форм виховання варто вирішити так само, як ми зараз вирішуємо ось, наприклад, з ветеранською політикою, тому що це теж пріоритет.

І останнє. Завершується реалізація операційного плану стратегії на 24-26-й роки. У вас у всіх є огляд, ми його надамо. Це не про 400 сторінок, це звіт, який стосується саме операційного плану, це огляд по кожній цілі, яка була зазначена в стратегії. Цей документ був дуже широким і його реалізація припала на період перерозподілу повноважень, визначеності щодо законів, підписання, не підписання законів. Але огляд наданий, і звичайно, що варто врахувати, ми надамо і комітету в тому числі ці рекомендації, там прописані конкретні заходи, які потрібно, на нашу думку, врахувати на наступний період на 27-28 роки. Ми не можемо, не маємо спроможності зараз реалізувати все, потрібен дуже конкретний фокус і цей фокус передбачає звичайно, що підсилення спроможності діючих родин, розвиток нових сімейних форм виховання і відповідно підсилення гарантій з боку держави в контексті розвитку сімейного виховання.

Принагідно хочу подякувати всім батькам-вихователям і службам у справах дітей, які працюють на місцях, і привітати всіх дотичних з наступаючим Днем усиновлення. Насправді це велике свято і дуже велике свято, що така професійна спільнота сьогодні зібралась в цьому комітеті для того, щоб обговорити тему, що стосується захисту дітей. Дякую дуже.

СКРИПКА Т.В. Дякую, пані Ірино. Звісно, якщо чесно, після вашого виступу питань більше, ніж хотілося б, але я не буду знову ж таки заходити в цю дискусію, бо, якщо відверто, мені тут кожне, мабуть, ваше речення і абзац потрібно розбирати

на молекули. Проте на це в нас немає сьогодні часу і я думаю, що відповідні висновки ми зробимо. І дякую вам, по-перше, за те, що ви теж працюєте і розумієте принаймні, можливо, не на повні 100 відсотків, де ми знаходимось в реальності, і озвучуєте, можливо, не всі питання, які є, але разом з тим проаналізувати є що. Дякую вам.

І переходимо, у нас залишилось два виступаючих, але вони насправді дуже головні. Це Постолук Галина Іванівна яка представляє сьогодні благодійну організацію «Надія і житло для дітей», яка власне також поділиться з нами своїм і досвідом, і я дуже прошу, пропозиціями, тому що озвучуємо проблеми, проблематику, але зрештою хотілось би почути конкретні пропозиції, як покращувати наш розвиток сімейних форм виховання.

Дякую.

ПОСТОЛЮК Г.І. Дякую, пані Тетяно.

Шановні учасники парламентських слухань, звичайно майже 30 років досвіду сімейних форм виховання, щоб ним поділитися часу немає. І я взагалі, скажемо так, що я дуже є пряма людина в оцінках, судженнях і, як правило, більше бачу проблеми. Але останнім часом намагаюся знаходити більше позитиву, більше прогресу. Крім того, будучи в цій темі стільки років, я десь постійно якісь речі переглядаю. Для мене не складає проблеми визнати, що тоді ми думали так, зараз я думаю по-іншому, через те, що це і досвід напрацьований, через те, що визнаєш більше, чуєш і переглядаєш, навіть у рамках цього проєкту, про який я сьогодні буду говорити, як воно починалось, як закладалось, яка була думка стосовно і спеціалізації, і як воно трансформується в ході уже безпосередньої практичної роботи і вивчення досвіду інших.

Тому я сьогодні почну може трохи більше про хороше. Сказати, що вдається, бо важливо все-таки бачити вихід, бачити якісь рішення. Працюючи довго, так, над розвитком сімейних форм виховання, ми не підходили фокусовано за всі ці роки предметно до популяризації виховання дітей з інвалідністю, безпосередньо до

підготовки родин до прийому таких дітей, для нас було складно, ми не вважали себе експертною організацією в цьому. Так, в розвитку сімейних форм виховання назагал, але тут такої експертності десь не вистачало. І я тут хочу визнати, що і в моїй команді, і я сама думала і вірила в ці разом з іншими міфи, що є багато дітей, яких ніколи не вдасться влаштувати в сім'ю, в будинках дитини залишилися паліативні діти, яких ніхто не візьме.

І ось півтора року проєкту, який ми реалізуємо за підтримки ЮНІСЕФ, в співпраці з координаційним центром, міністерством, вони допомогли дещо розвінчувати ці міфи, зруйнувати їх. Тому що на сьогодні півтора роки роботи такої кропіткої, разом із службами у справах дітей, тому що ми громадська організація, ми не беремо дітей, не рухаємо їх туди-сюди і самі не влаштовуємо, це спільна робота із службами у справах дітей. І ось за цей період нам вдалося влаштувати 50 дітей з інвалідністю, з порушеннями розвитку, з комплексними потребами у прийомні сім'ї і дитячі будинки сімейного типу. Не всі ті сім'ї є нові, є сім'ї, які функціонували.

І в цьому аспекті от що я хочу сказати? Що ж на наш погляд працює і ми перевірили, що воно працює, що воно гідно уваги, щоб його описувати, щоб аргументувати і популяризувати. Тому що я, в принципі, не я, а наша організація, ми виходимо з того, що всі ініціативи, які пропонуються для запровадження на національному рівні, вони мають бути перевірені спочатку практично. Не написати в кабінетах, а потім думати, що ж це воно таке і як його імплементувати, і чого воно не виходить, і чого воно не запитуване, а все-таки напрацювати те, що є запитуване, а потім уже його інституціоналізувати.

Тому, на нашу думку, перший аспект – це спеціалізована підготовка прийомних сімей. Це є спеціальний модуль навчальний, ми його розробили, ми його пілонуємо. Підготовлено 56 сімей. Наразі ми вже маємо і пропозицію, що мають бути, в колі експертів обговорювали, що є необхідність внесення змін до базової програми навчальної. Тобто оскільки там немає, не приділено уваги інвалідності як взагалі, тому необхідно, щоб уже на етапі базової підготовки кандидати могли для

себе приміряти, чи готові вони взяти дитину з порушеннями розвитку, з особливими потребами в свою родину.

І от уже в цих двох регіонах – це Дніпропетровська і Волинська області, і зокрема вже у Дніпропетровській, коли ми готуємо кандидатів, там у нас є тренери обласного центру, і вони вже, проводячи базову програму, запрошують досвідчених прийомних батьків, які піклуються про дітей з інвалідністю, які вже можуть розказати, що це, як це, з чим вони стикаються, які переваги, які труднощі можуть бути і яку допомогу можливо десь отримати. Тому це вже якось отак, знаєте, інтуїтивно вже певним чином впроваджується, але необхідно буде звичайно вносити зміни. Сама програма передана до міністерства, посібник ми завершуємо, з експертами нашими будемо обговорювати зміст ще додатковий цього посібника.

Далі. Групи взаємопідтримки батьків. Не нове. Ми його проводили колись раніше, потім воно десь вмерло – немає кому робить. Так, вмерло, так? Ну отож... *(Шум у залі)*

І на сьогодні батьки підтверджують дуже велику цінність, 95 відсотків опитаних батьків підтвердили, наскільки це для них важливо: це не просто зустріч з однодумцями, обмін думками, але це обов'язково фокусована зустріч на запит самих батьків, чи це ми говоримо про сексуальне виховання, чи це ми запрошуємо Пенсійний фонд і так далі. У цьому бачиться велика підтримка, і це не вимагає насправду дуже великих ресурсів. Це просто треба концептуально внести і організувати.

Послуга сімейного помічника. Знову ж таки, надзвичайно є у нас запитувана, особливо коли на вихованні в родині знаходиться три і більше дітей з інвалідністю, це велика є сім'я і крім того ще є три дитини з інвалідністю. А ще уявіть собі, що одна із цих дітей, вона, як у нас кажуть, підгрупи «А», так, знову ж таки стигматизація певна, і цю дитину тільки одну її треба годувати протягом години з перервами. Це скільки уваги потрібно від мами, від батьків для того, щоб все це забезпечити, і так само всіх інших дітей. Тому це є, можна і так назвати, це є практична допомога вдома.

І в залежності від потреб родини цей сімейний помічник, як правило, це у нас вихователі колишні, є навіть і методисти, чи педагогічний чи медичний працівник, в залежності від потреб. Для когось це допомога по господарству кілька годин на день є важлива, розвантажити, для когось це є супровід дітей до реабілітаційних послуг, до гуртків, для когось це є допомога в приготуванні їжі, в підготовці уроків, домашніх занять, знову ж таки в залежності саме від потреби вона складається. Вона в нас є заведена і в міжвідомчу взаємодію, в кейс-менеджмент вплетено цей план роботи, тому що воно не саме по собі: от сім'я захотіла – от на тобі, а от батьки тобі скажуть, що робити. Тобто це вона, ця послуга, є і ми описуємо і обраховуємо, і будемо її пропонувати, яким чином вона має надаватись, і така послуга є і в інших країнах, як правило, знову ж таки в залежності від потреби, по кількості годин навантаження, яке може бути на цього сімейного помічника.

Далі. Ми пропонуємо те, що працює, і це якраз більше до соціального супроводу. Це в нас кейс-менеджмент, ну це практичний супровід. 95 відсотків родин мають, зазначили, що в них є соціальний супровід фахівця громади. Вже звучало, який зміст його, наскільки він відповідає очікуванням прийомних батьків. І мені сподобалось, як в нашому звіті про опитування, який ми оприлюднимо, прийомних батьків, де було так узагальнено, що фактично це рамкова присутність, візити і доброзичливе ставлення до сім'ї.

Коли ж стоїть питання найбільше, там, де потребують батьки забезпечення доступу до послуг, де правова допомога, де коли самі батьки не знають, що це за індивідуальна програма реабілітації, що з нею робити і що в ній має бути вписано, а потім піти довести тим працівникам в освіті, в медицині в тому, щоб там зазначили саме такий перелік, який необхідний для цієї дитини, і от фактично наш працівник соціальний, кейс-менеджер, вже з бейджем і з формою, яка, виявилось, якби помагає, коли він приходить в лікарню, то вже цю сім'ю не «футболять» і не кажуть їй, що прийди наступного дня, у вас же 9 дітей. Ні, ми сьогодні вас не зможемо прийняти. А нічого, що вона їх везла скільки, щоб сюди дістатися? Або ж талончики, медогляд: сьогодні вам на троє дітей, а четверо привезіть там через два

місяці, а до психіатра ви попадете через 3 місяці і до невролога і так далі. Тобто маса таких питань, де допомагає фахівець їх вирішувати.

Допомога в облаштуванні житла за потреби і компенсація витрат на лікування - це теж показує, наскільки це є необхідно і важливо. І про транспорт уже говорили, він важливий для всіх родин, а особливо для родин, які виховують дітей з інвалідністю, порушенням розвитку, тому що це життєво необхідно - дістатися на ті курси реабілітації, які не можна пропустити і так далі, до тих освітніх закладів, якщо вони далеко. Це є необхідно. І це ми забезпечуємо за підтримки іншої організації, яка співпрацює з нами, це Save the Children. А також допомога вузькопрофільних спеціалістів. Це психолог, це логопед, це знову ж таки у нас вони виїжджають в сім'ї і надають допомогу. Особливо важливою ця допомога є на етапі адаптації, коли дитина приходить в сім'ю. Це як адаптація і самої родини, так, і адаптація дитини в цьому середовищі.

Дуже важливим є навчання фахівців. Як показав наш досвід, в принципі, це очікувано, фахівці не знають ні теми інвалідності, ні які права вони мають, ні які послуги є. Тому, як правило, вони відповідають: «А що я можу дати цій сім'ї, коли батьки краще знають, що треба?» Тому ці навчання, ми їх проводили і звичайно треба, коли створюєш таку родину, то треба звичайно й навчати всіх довкола фахівців.

Тож, за словами батьків, яке значення мають оці всі види підтримки, які ми забезпечили, ми не всі ж забезпечуємо, так, є ще тимчасовий перепочинок, який просять, і ще багато всього іншого, але, за їхніми словами, те, що вони відчули, що знання і допомога, яку ми їм надаємо, вона дає їм впевненість захищати права своїх дітей. От нещодавній зовсім випадок. Я не перестаю дивуватись тим стигмам, стереотипам, які є у нас в суспільстві.

Сім'я в оздоровчому закладі приватному. Директор закладу забороняє дитині 15 років з ВІЛ купатися в басейні. За інших умов так би так дитина і сиділа собі на тій лавочці і мама би це проковтнула і так далі, але, вже маючи оцей багаж знань, свої права, вона їх відстояла. Дійшло до того, що директор зателефонував голові

громади і сказав: «Вгамуйте вашу прийомну маму». Ну вона не вгамувалася, доки, знову ж таки, вона це вже не відстояла.

Насамкінець, просто для загального. Якщо говорити про розвиток прийомних родин для дітей з інвалідністю, що тут важливо? Тут не треба створювати окремі системи. Дуже важливо, щоб була універсальна загальна система допомоги і підтримки родинам, які виховують дітей з інвалідністю, тобто для всіх. Ми не виокремлюємо окремо для прийомних родин, ми для всіх родин, в яких зростають діти з інвалідністю. Те, що добре для біологічної родини, яка виховує дитину, те добре для прийомної родини.

Друга умова, це, знову ж таки, те, про що ми сьогодні говорили, це систематизація напрямку сімейних форм виховання. Знаєте, оці всі майже 30 років я мрію про те, щоб нормально було концептуально запаковано прийомне виховання в Україні, щоб було визначено, що таке патронатна форма, що прийомна сім'я і так далі. Щоб ті прогалини, розумієте, є такі прогалини, я їх визнаю, може, не може, а і наша відповідальність як організації, яка стояла теж на початку розвитку дитячих будинків сімейного типу і прийомних сімей, що ці прогалини залишилися. У нас немає того, хто бере оцю дитину і веде за руку із закладу в сім'ю, передає повну інформацію про дитину, про її минуле, про дитину як особистість. 70 відсотків родин сказали всі, що у них немає повної, не було при влаштуванні повної інформації, зовсім нічого не було, повної інформації про дитину, найбільше було – це про щеплення, да? Ну це підписані...

ВОЛИНЕЦЬ Л.С. Це якраз виконання, а не новина. Вибачте, все прописано в законодавстві в цьому розумінні. Це треба виконувати просто.

ПОСТОЛЮК Г.І. Людмила Семенівна, я про себе кажу, те, що я відчуваю.

Так, тепер добір сім'ї, підбір сім'ї для дитини. Оцінка спроможності сім'ї – немає, не було.

Психологічна оцінка кандидатів. Всі ми відчуваємо, її теж треба ввести.

Про соціальний супровід проговори і так далі.

І додатковий пакет підтримки, який має бути.

Дякую, Людмила Семенівно, що в законі є отой договір про організацію діяльності прийомної сім'ї і дитячого будинку сімейного типу. Я сподіваюсь, що там будуть не тільки обов'язки прийомних батьків, а буде якраз ота підтримка перерахована, що має бути надана цій людині.

ВОЛИНЕЦЬ Л.С. Не буде, тому що із цього договору вже зробили, його ж рахувати...

ПОСТОЛЮК Г.І. Так він же буде...

ВОЛИНЕЦЬ Л.С. Почекай, Галю. Хто-небудь аналізував договори про створення ПС, ДБСТ?

СКРИПКА Т.В. Колеги, я просто...

ВОЛИНЕЦЬ Л.С. Ви аналізували коли-небудь цей сором? Ви ж відповідаєте за це, ваш контролер.

СКРИПКА Т.В. Людмила Семенівно, пані Галина Іванівна, дивіться, ми вже... Да, будь ласка, одне речення, закінчуючи.

ПОСТОЛЮК Г.І. ...усунення стереотипів про освіту і навчання фахівців. Звертаємо увагу, що впроваджується міжнародна класифікація функціональності, а це означає, що розуміти мають тільки не органи охорони здоров'я, а освіта і соціальна сфера, і для цього треба, щоб всі вони були підготовлені.

На саме останнє, те, що мені дуже резонувало і я дуже підтримую, це про партнерство і про відповідальність, коли прийомні батьки не прохачі про допомогу і

так далі. Це означає розділяти успіхи, нести відповідальність і розділяти тягар, тому що не завершуються обов'язки держави влаштуванням дитини в сім'ю.

Дякую за увагу.

СКРИПКА Т.В. Дякую, Галина Іванівна.

Дійсно, насправді питань дуже багато. Я не знаю, яким чином, ми подумаємо, наприклад, із колегами, яким чином організувати додаткові майданчики обговорення, тому що ці питання потребують більш глибокого, я вважаю, занурення. Не просто на загальне озвучити якусь ну там проблематику. Тому що, на мій погляд, ті навіть протоколи, які тільки що озвучила Галина Іванівна, завдяки яким є успішний супровід тих же самих сімей, і ті проблеми, які озвучила Ірина Сергіївна, що дійсно це все, тут потрібна ось та синхронізація один з одним для того, щоб поступово згідно з тими проблемами, з тими практиками, які є, з тим усім, що ми маємо на сьогоднішній день, ми рухалися, проаналізувавши відповідно нормативно-правову базу і закони всі, які є, як говорить Людмила Семенівна, що воно все написано, то я думаю, що у нас буде дуже гарний результат. Тому що насправді є результат і є гарний результат. І він може бути, якщо ми об'єднаємося і не будемо емоційно реагувати, а будемо реагувати конструктивно, для того щоб досягати певних результатів, а не задовольняти чийсь амбіції чи власні, чи інституційні.

Тому я би наостанок передала слово Олені Вікторівні Гуржій, яка сьогодні теж поділиться з нами досвідом того, як вдається сьогодні Дніпропетровській області все ж таки в нелегкий час і в тому територіальному розташуванні, в якому вона знаходиться, розвивати і створювати і нові прийомні сім'ї і підтримувати існуючі.

Пані Олено Вікторівно, ви з нами?

ГУРЖІЙ О.В. Так, я тут. Я щиро дякую...

СКРИПКА Т.В. Вітаю вас, пані Олено. Я би дуже вас просила, ви бачите, що ми вже порушили регламент. І з ключового тільки те, що не озвучували, які проблеми, бо ми власне хочемо почути на останок уже якісь ваші гарні приклади.

Дякую.

ГУРЖІЙ О.В. Дякую.

Я хочу сказати, що не буду повторюватися, ми працюємо в Україні, ми працюємо в тому ж законодавчому полі, і ми приймаємо ті ж самі зміни, які сьогодні відбуваються в цій сфері по всій країні. Але я вважаю, що наше найбільше досягнення – це те, що ми змогли зберегти те, що робилося до нас, те, з чого починалось, і ми намагаємось попри все це покращити і продовжувати рухатись. Я розумію, що немає сьогодні ніде ідеальних умов, немає ідеальної роботи так же, як само і немає ідеальних людей, але ми намагаємось всіляко, щоб сьогодні захист прав дітей не переходив у людський фактор, ми намагаємось в ручному режимі багато працювати великою командою на регіональному рівні.

І хочу сказати, що, мабуть, ми єдиним відрізняємось: це те, що наша область є самою великою по дитячому населенню. У нас на сьогоднішній день майже 600 тисяч дітей, у нас на обліку у службах дітей 7 тисяч 197 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Ми працюємо дуже плідно і дуже, скажемо так, ну намагаємось якісно працювати в тих умовах, які є, великою регіональною командою, спільно з партнерськими організаціями.

Ми маємо позитивну динаміку. Охоплено сімейними формами виховання 6 тисяч 700 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Під опікою та піклуванням у нас знаходиться 4 тисячі 866 дітей, яких виховує 3 тисячі 694 опікуна. Зараз працює 295 прийомних сімей, які виховують 535 дітей. У нас створено і працює 189 дитячих будинків сімейного типу, в яких виховується 1299 дітей. Протягом січня-серпня цього року вже усиновлено 71 дитину, створено 19 прийомних сімей та 11 дитячих будинків сімейного типу, передано під опіку і піклування 493 дитини. В області у нас 15 тисяч дітей з інвалідністю. Окремою

позитивною практикою в Дніпропетровській нашій області є розвиток сімейного влаштування дітей з інвалідністю. Так 1012 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, виховуються у сімейних формах виховання. Але кількість сімей це лише одна частина оцінки і практика показує, що для таких дітей недостатньо просто знайти сім'ю.

Я дякую нашим партерам: ЮНІСЕФ, «Надія і дім для дітей», у нас запроваджено створення спеціалізованих родин, проведено навчання батьків-вихователів, прийомних батьків та опікунів, які вже мають в родинях дітей з інвалідністю. І проведено навчання для 33 новостворених родин, які пройшли навчання за спеціальною програмою та вже прийняли на виховання 39 дітей з інвалідністю.

Я хочу сказати, що важливо, дуже важливо не лише підбирати сім'ю, а й заздалегідь оцінити її спроможності, підготувати батьків і забезпечити доступ до необхідних послуг. Ми так же, як і всі, страждаємо від браку кадрів. У нас також критично не вистачає реабілітації для таких дітей, у нас не вистачає фахівців із соціальної роботи. Ми досягли, ще наше є таке досягнення, що у нас немає жодної служби у справах дітей, в якій би працювали менше 3 осіб, навіть якщо це замаленька громада, навіть якщо там 500 дітей. Ми розуміємо, скільки б не було дітей, проблеми одні і ті ж. Служба так же само перенавантажена тим, що вона ще веде і складні життєві обставини і так далі.

Тому я дуже прошу переглянути можливість все ж таки унормування штатної чисельності служби у справах дітей, навіть у маленьких громадах не може працювати одна людина. Ми це зробили, ми працювали над цим рік. Але кожна служба у справах дітей у нас сьогодні є юридичною особою публічного права і має в своїй штатній чисельності не менше трьох осіб. Я вважаю, що це наше таке спільне досягнення.

І ще, вважаю, хочу просто зазначити, що немає жодного вузу, жодного освітянського закладу, який би випускав або хоча б підготовлював фахівців для роботи у службах у справах дітей. Знаєте, в ручному режимі, коли я дізнаюся, що в

службу призначений новий начальник служби у справах дітей, а у нас дуже-дуже багато людей змінюється, звільняються через навантаження, через невисоку заробітну платню і знову приходять нові люди, то приходиться їх навчати і самотужки, і приймати, їхати в громаду, і показувати, як воно все працює, тому що ну правда, це дуже важко.

Було б добре, якщо у нас готують фахівців із соціальної роботи, навіть є вища освіта, і для менеджерів освіта тепер уже є, то чому би не зробити таке саме для роботи у службах у справах дітей? Тому що людина, яка вчора працювала в дитячому садочку або взагалі на якомусь підприємстві, завтра її призначають працювати у службу у справах дітей, тому що вона має вищу освіту. Але це, я думаю, що наша загальна проблема, проблема всієї України.

Але я все ж таки хочу сказати ще про наші досягнення і як нам вдається все ж таки тримати цю планку і зберігати те, що було створено і покращувати. Хочу сказати, що є окремий напрям, не тільки діти з інвалідністю, а ще і діти, які перебували на ТОТ. Для таких дітей також потрібні особливі умови, для них також потрібно готувати родини й індивідуально підбирати. І у нас сьогодні таких діточок 9, це діти на нашій території, діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, із Запорізької та Херсонської областей.

За нашим досвідом, що ускладнює взагалі створення сімейних форм виховання та непокоїть діючі сімейні форми виховання та кандидатів? Це безпекова ситуація, страх евакуації та відповідальність за життя дитини в умовах війни, відсутність житла у дітей після виходу з родини. Кожен батько-вихователь, мати-вихователька завжди думають, куди піде дитина з моєї родини, чим я можу допомогти, як її забезпечу. І коли стає таке питання, дійсно родини, хтось купує будинки. У нас дуже багато працюючих сімейних форм виховання. Я вважаю, що людина, яка взяла на виховання 10 дітей не має більше ніде працювати. На жаль, у нас майже всі сімейні форми, вони працюючі – або батько, або мати. Це і діючі адвокати, це і будівельники, це будь-хто, консультанти – вони всі підробляють. Це

ну просто так не можна. І недостатня підтримка супроводу соціальних та інклюзивних послуг у громадах через брак кадрів.

Також я хочу зауважити, у нас є ще окрема категорія сімейних форм, які у нас сьогодні перебувають за кордоном. У нас немає можливості і вона законодавчо не передбачена, довлаштовувати туди дітей. У нас немає можливості якісного супроводу. І коли у нас законодавчо громади познімали із супроводу такі родини, тому що у постанові було прописано, що супровід здійснюється за місцем проживання родини, і коли вона виїхала, то ми, особливо наша команда обласної служби, я впевнена, так як і всі інші команди служб, підтримували ці родини. Поки ми вже відпрацювали це з громадами, ми вже розробили, як ми можемо підтримувати наші сім'ї і юридично, і психологічно, онлайн-ресурсами і так далі, на жаль, не визначено, в який спосіб ми можемо це робити і так далі.

І ще складність в організації й інклюзивної освіти за місцем проживання родини у сільській місцевості. Але я вам скажу, як ми це подолали.

Відсутність відпустки, перепочинку. Про це вже говорили.

А ще дуже піклуються батьки-вихователі про свій пенсійний вік. І я не можу про це не сказати, тому що у нас дуже велика кількість батьків-вихователів, які ну майже все своє життя присвятили вихованню дітей і вони набувають пенсійного віку, особливо ті батьки, які працюють у будинках, які були придбані за кошти державної субвенції, і вони розуміють, що цей будинок є власністю громади і їхній час закінчується, вони випускають дітей і далі яка їхня доля? Яка доля цих людей, які потратили своє життя на виховання дітей, виховали гідних громадян і сьогодні вони залишаються просто, вибачте, на вулиці, тому що у них або не було житла і вони одразу оселилися в будинку і створили ДБСТ, або просто їхнє житло прийшло вже, скажімо так, у занедбаність, тому що не вистачало коштів на його підтримання і так далі. І це також важливе питання, бо люди думають про своє майбутнє, про свій пенсійний вік. І я вважаю, що для таких людей ми, держава повинна забезпечити гідний пенсійне забезпечення, тому що вони весь свій ресурс витратили на дітей.

Як нам вдається все ж таки, що б ми могли все ж таки масштабувати? Перше – це індивідуальну оцінку потреб дитині до влаштування. Це адресну підготовку кандидатів саме до потреб конкретної дитини. Це важко роботи, але це ми все ж таки намагаємось робити. Чому? Тому що тоді в сім'ї, коли є таке розуміння, дуже гарний мікроклімат і сім'я працює довго, і діти перебувають із задоволенням.

Хочу сказати, що забезпечення якісної підтримки соціальних послуг та міжвідомчих взаємодій у супроводі сім'ї після влаштування дитини здійснюють територіальні громади із залученням громадського сектору. В рамках проєктної діяльності забезпечено компенсацію недостатніх ресурсів у громадах, додатковий штат фахівців із соціальної роботи – це понад 120 осіб, робота мобільних команд, забезпечення психологами – це 60 осіб, юристами – 27 осіб та інше. Але ми розуміємо, що ми повинні бути готовими до того, що сьогодні такий ресурс мають громади, а завтра вони можуть його не мати, бо це громадський сектор.

Далі. Допомога в організації інклюзивного навчання іноді шляхом підвозу дітей до шкіл сусідніх громад, де створено інклюзію.

У рамках проєктної діяльності пілотується послуга сімейного помічника, про це вже говорили. А я хочу сказати, що це дуже потрібна послуга, дуже потрібна. І хочу сказати, що якщо не підтримає держава, то не кожна громада спроможна створити таку послугу, бо вона також вартує коштів. І треба дуже враховувати те, що кожна громада має різні можливості. І є у нас сьогодні громади, які не спроможні самі, самотужки створювати ці послуги.

Тому хочу сказати, що ми багато працюємо для того, щоб у нас ще була профілактика вигорання, раз на місяць проводяться групи взаємопідтримки батьків-вихователів, які взяли на виховання дітей з інвалідністю. Да, сьогодні це робить і допомагає нам громадський сектор. Але було би дуже добре, якщо б це було запроваджено саме від центрів соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді або від надавачів соціальних послуг. І у нас таке вже впроваджується безпосередньо в громадах, тому ми тримаємо сьогодні, скажімо так, той рівень, який ми маємо.

Для медіації та вирішення складних нагальних питань будь-якого характеру наша обласна служба і безпосередньо я, тому що багато чого робимо в ручному режимі, створила групи для батьків-вихователів, прийомних батьків та опікунів в телеграм-каналі, відповідаю на всі їхні запитання. Іноді, знаєте, коли у батьків не вистачає підтримки держави, вони до кого будуть звертатись? До того, хто їх створив – до служби у справах дітей. І всі ці претензії, які служба самотужки не може задовольнити, через це часто виникають конфлікти між батьками і службами у справах дітей, виникає незадоволення і так далі. І тому я виступаю тут медіатором, і я намагаюсь інформувати, розказувати, доводити до батьків законодавство, чому служба робить саме так, я заспокоюю службу, знаєте, я іноді, як і мої колеги, відчуваю себе таким пожежним, який тушить пожари. Да, це не входить до моєї компетенції, але...

СКРИПКА Т.В. Пані Олено, у нас регламент. Я дуже дякую вам і ще конкретно, що тушите пожежу. Тут нам всім треба, щоб ви нам цей пожежу потушили, бо ми настільки вже, нам треба вже самим тут профілактику цього вигорання.. Насправді дякуємо вам, пані Олено.

ГУРЖІЙ О.В. Дякую.

СКРИПКА Т.В. Дивіться, колеги, я, якщо чесно, насправді я думала, що у нас буде більше часу на обговорення, я думаю, що часу на обговорення в нас взагалі немає і ми вже майже всі питання озвучили, які були. І все ж таки я думаю, що це, можливо на мій погляд, це буде якась наступна зустріч вже на майданчику комітету. Чому? Тому що сьогодні уже зазначали, що буде доопрацювання комітетського законопроекту власне на підставі двох, і які міністерство подав, і колега Павло Миколайович Сушко.

У мене єдине, можливо, прохання, можливо, я дозволю собі на правах головуючої сьогодні, я єдине хочу сказати, попросити в усіх, зрештою, і подякувати,

подякувати усім, подякувати за той важливий пласт роботи, який бере на себе кожен, починаючи від усіх, і від батьків в першу чергу, від дітей, які також в таких умовах, які ви їм створюєте, максимально комфортні, виховуються. Я також хочу подякувати усім: і громадському сектору, і нашим партнерам, і Державній службі у справах дітей, не дивлячись на те, що до них дуже багато питань, і ми це знаємо. І левову частку, я би сказала, 90 відсотків на своїх плечах тягне ця тендітна дівчина Ірина Сергіївна Тулякова, яка власне і є тією, до якої більше всіх чомусь претензій, хоча насправді роботу тягне. І я думаю, що ті питання, які вона сьогодні озвучила, і ту проблематику, і з допомогою таких, як пані Галина, пані Дарина, всі ми будемо об'єднуватися і працювати.

Тому що насправді у всіх досить багато претензій один до одного, досить багато оцих зауважень. Знову ж таки, з повагою до інституційного досвіду і того, що є і поради, і все, але якщо ми сьогодні з вами не об'єднаємося, якщо ми з вами сьогодні не почнемо вибудовувати спільну дорожню карту, якщо ми з вами не почнемо визнавати ті всі прогалини і не підтримувати один одного, не шукаючи зраду там, де її, може, і не буде, можливо, десь вона і є, але ми не можемо сьогодні собі дозволити це, бо ми фактично говоримо про дефіцит працівників служб у справах дітей, а у нас скоро дітей не буде, якщо ми будемо так до них відноситися.

У нас будуть тероргани, у нас будуть служби і ми будемо сидіти. ми будемо все і будемо скоро... Я просто не розумію, знаєте, от інколи мені от громади, коли говорять, от нам додаткові повноваження, тут тепер персональна відповідальність... Так якщо ви в спину випихаєте тих дітей, якщо, наприклад, ви не берете на себе ту левову частку, так, відповідальності, яка в принципі на вас лежить? Тому що я ж говорю про те, що ми під час децентралізації і говоримо про повноваження там і виконавчих комітетів, все. Ми говоримо про те, що вони там працюють над соціально-економічним планом розвитку громади кожної - спроможна, неспроможна, все. Але якщо отут всередині у голови громади немає свого глибокого відчуття того, що він повинен створити, відповідати і про той доступ до послуг, про той супровід, про те все, що ми тут виписуємо в проблематику, якщо він це не буде

переживати і розуміти, що ну так система адміністративна наша сьогодні в державі побудована, ми поділені, у нас є громади і ми повинні це визнавати. І ми не повинні собі дозволити, ще раз кажу, втрачати дитяче населення.

Тому я закликаю всіх іще раз: сприйміть, будь ласка, сьогоднішнє наше засідання, ну на моє прохання, як якийсь етап, нову точку відліку тої побудови дорожньої карти, яку насправді ми повинні були вибудувати ще давно. Нехай оті всі образи, нехай оті всі можливо якісь договори чи переговори, вони залишаться всі там, тому що якщо жити ось таким відчуттям образи, відчуттям провини, ну ми надалі успішними не станемо. І від цього будуть і далі страждати як прийомні батьки, як сім'ї, як всі форми, патронат, будь-які, ми просто, я ж кажу, не можемо собі дозволити. Тому я всіх закликаю, я запрошую всіх, і всі є членами робочої групи, на наше засідання. Всі пропозиції, які я знову ж таки прошу, щоб ви надали до нас в комітет, ми їх опрацюємо, окремо буде прийнято рішення, надішлемо і знову ж таки вийдемо на те, можливо, будуть пропозиції про наступну зустріч на базі підкомітету. Я готова її відмодерувати, я готова її організувати, я готова ще раз обговорити, для того щоб конструктивно вибудовувати далі наш план дій, по якому ми повинні рухатися, бо точно сьогодні ми, кожний і кожна, розриваємо просто дитячу сферу, просто розриваємо.

Я бачу, у Павла Миколайовича піднята рука, тому, Павле Миколайовичу, вам слово.

СУШКО П.М. Дякую, я швидко.

Хотів би додати під стенограму деякі пропозиції і там пару коментарів. Я повністю погоджуюся з тим, що досить шукати там крайніх і вже все очевидно давно, треба просто враховувати те, що є, враховувати в тому числі і не тільки, скільки відкрилося прийомних сімей, а і скільки закрилося їх, це обов'язково треба рахувати.

Треба поставити раз і назавжди запитання і закрити цю тему – хто від нас вимагає закриття закладів, те, що я задавав питання ЮНІСЕФ, прошу врахувати.

Далі. Зрошення в сім'ї – звучало від Держдіти. Зрошення в сім'ї, в якій сім'ї зрошення? От зрошення Ангеліни було в сім'ї в Житомирській області, яка загинула від рук батька, то саме про якість сімей треба говорити постійно. Звичайно що ніхто не проти, щоб діти зростали в сім'ях, але в яких сім'ях і звідки їх потрібно забирати.

Довлаштовано – це я казав (про те, що довлаштовують постійно). Чи готові сім'ї приймати тих, кого довлаштували.

Питання по збільшенню бюджету на придбання дитячих будинків. Одразу, навіть і те не використовують, да? Тобто питання: чому кошти, які виділяються на дитячі будинки, не використовуються? Взяти рекомендації ТСК. До відома, у нас було засідання, позаминуле засідання, саме по цьому питанню.

Далі. Про житло для 18+. Тут правильно сказала дніпропетровська служба, що коли дітей випускають, а куди їх випускають? Вони їх випускають на вулицю, тому що вже в законодавстві не передбачено забезпечення дітей-сиріт 18+ житлом. Це обов'язково треба, щоб Мінсоц подав зміни, щоб урядові зміни були. Бо вони напрацьовували ці пропозиції, да? Наче від нас вимагають європейські партнери. Як так? От від нас вимагають сімейних форм і тут же вимагають, щоб дітей перестали забезпечувати житлом. Яюсь тут неправильно.

Нормальне питання було про пенсії. Дійсно, зараз всі агітують створювати прийомні сім'ї, там ДБСТ і так далі. А що далі? От пенсійний вік, дійсно, куди, потім в дім пристарілих їх чи куди? Житло забирати будуть? І дома ці тяж, будинки поліквідовують для людей похилого віку, да? Тобто отакі питання треба тяж врахувати.

І останнє. От мені не зрозуміла позиція ЮНІСЕФ. Тобто як давати рекомендації, то вони перші в черзі, а як відповісти на запитання, конкретні запитання... Чи, можливо, ми щось не розуміємо? То чомусь або тікають, або не хочуть, кажуть, що немає у них такого обов'язку. Да? Я вважаю, що якщо є якісь рекомендації, то має бути і обов'язок роз'яснювати і відповідати. От така у мене пропозиція.

Дякую.

СКРИПКА Т.В. Дякую.

Колеги, я думаю, на цьому ми завершимо сьогоднішню зустріч. Я всім вам дякую. І ще раз усіх зі святом, із завтрашнім днем! Дай бог, щоб він для всіх пройшов спокійно, і для дітей, і для вас, і для нас усіх, і найближчим часом все ж таки прийшов наш омріяний мир, в якому ми і далі будемо намагатися вибудовувати і підтримувати нашу дитячу сферу і розбудовувати її в тому числі.

Дякую всім, колеги.